

מעמקים

מעובד מתוך שיעורי הרב יצחק שפירא
ראש ישיבת 'עוד יוסף חי'

בס"ד | פרשת שמות | תשפ"ה | גיליון 31

למה לצום
בשובבי"ם?
שו"ת בעבודת
ה'
(עמ' 40)

למה להלקות על
רוח הקודש?
סיפורי צדיקים
(עמ' 29)

האם ה' זמין
בשבילי?
'אפשר לפנות
אלייך
(עמ' 1)

הַקְדָּמַת הַמַּעֲרָכָה

שבת שלום לקוראי מעמקים היקרים! לפניכם עלון חדש מלא בתוכן חסידי – מאמרי 'השכלה' ו'עבודה', והתבוננויות מרתקות. אנחנו מתחדשים ו'פורצים' לכל הכיוונים עם עיצוב חדש ומרענן...

שלושת המאמרים הראשונים עוסקים בפרשת השבוע:

המאמר הראשון, 'אפשר לפנות אלייך?' עוסק בכך שה' תמיד 'זמין' לפניות שלנו.

המאמר השני, 'עד כמה אכפת לה' מעם ישראל' – מראה לנו איך ה' 'נכנס' לתוך המציאות.

המאמר השלישי, 'עבודת פרך' מסביר על עבודת פרך שבנפש...

המאמר הרביעי, 'אהבה או יראה', מבאר לפי אדמו"ר הזקן מתי אהבה קודמת ליראה ומתי להיפך.

המאמר החמישי ממשיך את סדרת השיעורים על המאמר 'צדיק יסוד עולם'.

בסיפורי הצדיקים נעסוק בשני סיפורים 'חסידיים' עסיסיים..

ולבסוף, שו"ת בעבודת ה', על איך בונים קהילה, על תיקון האכילה וצומות בשובבי"ם, וכן על סמיכות האירוסין לנישואין.

שבת שלום ומבורך, המערכת

אפשר לפנות אליך?

למה עם ישראל רוצים לדעת את שמו של ה', ומה ה' עונה להם? • האם ה' תמיד זמין ואפשר לפנות אליו? • ומה מלמד אותנו נוסח הברכה?

אהיה אשר אהיה

בפרשתנו ה' מתגלה למשה מתוך הסנה, ואומר לו ללכת לפרעה ולהורות לו לשלוח את עם ישראל ממצרים. מיד לאחר מכן מתפתח 'דיון סוער' בין ה' למשה רבנו, שמנסה להימנע מלקבל עליו את השליחות. אחת הטענות שמעלה משה היא: "וְאָמְרוּ לִי מָה שְׁמוֹ מָה אֶמַר אֲלֵהֶם" – 'אם עם ישראל ישאל אותי מה השם שלך, מה אני יענה להם?'. על כך ה' עונה: "וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים אֶל מֹשֶׁה אֶהְיֶה אֲשֶׁר אֶהְיֶה וַיֹּאמֶר כֹּה תֹאמַר לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶהְיֶה שְׁלַחְנִי אֲלֵיכֶם". ה' עונה למשה ששמו הוא "אהיה".

אך על כך עולה השאלה: אם אכן שמו של ה' הוא "אהיה", מדוע לא מצאנו בשום מקום בתורה שה' נקרא כך? זו שאלה קשה מאוד בפשט הכתובים.

האם ה' זמין?

כדי לענות על השאלה, נסביר את שאלת משה קצת אחרת: "וְאָמְרוּ לִי מָה שְׁמוֹ מָה אֶמַר אֲלֵהֶם" – משה אומר לה' שכאשר הוא יבוא לעם ישראל ויאמר להם שה' שלח אותו, הם ישאלו אותו האם יש לה' שם. עם ישראל יתעניין לדעת האם יש לה' שם, כך שכאשר קוראים לו הוא פונה ועונה. השאלה "מה שמו" פירושה האם ה' זמין לנו כך שאנו יכולים לפנות אליו והוא יענה לנו.

על כך ה' עונה: "אֶהְיֶה אֲשֶׁר אֶהְיֶה" – אני תמיד אהיה בתוך השם שלי, וכל פעם שיקראו לי בשמי אני יכנס לתוך השם שלי, ואפנה לקוראים לי. אך ה' לא מגלה למשה רק את העובדה שהוא עונה לקוראים לו, אלא יותר מכך, ה' אומר למשה שהתכונה שלו להימצא בתוך שמו ולהיענות לקוראיו – היא עצמה ה'שם' שלו, "אֶהְיֶה שְׁלַחְנִי אֲלֵיכֶם".

בהמשך, שמו של השם הופך לשם המוכר לנו, שם "הוי". לכן ה' אומר למשה (בתחילת פרשת וארא) "ושמי הוי' לא נודעתי להם" – עד עכשיו לא נכחתי בתוך השם שלי, ומעתה ואילך אני נודע בתוך השם שלי, ונמצא בתוכו. לפי זה שם גילוי שם "אהיה" הוא הקדמה לגילוי שם "הוי" – שם "אהיה" מלמד אותנו שהשם נמצא ונוכח בתוך שם "הוי".

נוסח הברכה

מתוך הדברים הללו נבוא להתבונן בנוסח הברכה: מה כוונת המילים "ברוך אתה ה'?"

כאשר אני מדבר עם אדם כמוני, אני יכול מיד לפתוח בשיחה. אני פוגש אותו ומיד פונה אליו, "הי, אתה – מה השעה בבקשה?". אבל כאשר אני רוצה לפנות אל ה', אני קודם כל שם לב לכך שהוא נעלם ממני ואני רוצה שהוא ימשיך את עצמו אלי. לכן אני פותח במילה "ברוך", 'להבריק' פירושו להמשיך. קודם כל אני ממשיך את ה' אלי ורק לאחר מכן אני יכול לפנות אליו ולומר לו "אתה". לאחר שאני ממשיך את ה' אלי ("ברוך"), אני אומר לו – "אתה הוי'", אתה הוא מי שנמשך ומהווה את עצמו לתוך העולם.

מנוסח הברכה אנו לומדים רעיון חשוב: הקב"ה במהותו נעלם, וחשוב לשים לב לכך, אך הוא רוצה להמשיך את עצמו עד אלינו כך שנוכל לדבר איתו ולפנות אליו.

עד כמה אכפת לה' מעם ישראל?

במעמד הסנה משה רבינו עומד ודן עם הקדוש ברוך הוא דיון ארוך, שלוקח שבעה עשר פסוקים בפרשה, וחכמינו אומרים שהוא לוקח שבוע שלם.

היה אפשר לחשוב שהדיון הוא דיון ש'עומד במקום', כלומר ה' שולח את משה ומשה לא רוצה וחוזר חלילה.

אבל באמת בכל שאלה ושאלה משה רבינו קורא לה' לרדת יותר אל המציאות, ובכל שלב ושלב ה' נכנס עוד ועוד לתוך המציאות.

כי אהיה עמך

בתחילה ה' אומר למשה שעם ישראל הוא העם שלו, ואכפת לו ממנו, והוא רוצה להוציא אותם ממצרים. "ראה ראיתי את עמי אשר במצרים... וארד להצילו מיד מצרים".

על כך משה מגיב "מי אנוכי כי אלך אל פרעה?" ה' רוצה להציל את עם ישראל ממצרים, והוא וודאי יכול לעשות זאת בצורה הטובה ביותר. בשביל מה הוא צריך אותי, שואל משה.

על כך עונה לו ה' "כי אהיה עמך". אתה לא הולך אל פרעה לבד ואני נשאר פה, אלא אני הולך אתך. לי אכפת מעם ישראל, ואני אהיה אתך. אני שמעתי את הצעקה של בני ישראל אף על פי שהם לא התפללו אלי אלא רק נאנחו וצעקו, ואני אקח את בני ישראל להר סיני ושם הם יוכלו לעבוד אותי ולהיענות לפניה שפניתי אליהם מיוזמתי, כי אכפת לי מהם. ה' אומר למשה שהוא יהיה איתו, ותמיד אכפת לה' מעם ישראל, עוד לפני שהם פונים אליו.

אהיה אשר אהיה

כעת משה אומר לה' "ואמרו לי מה שמו – מה אומר אליהם?" כלומר אני באמת רואה שאכפת לך מעם ישראל, ואני מבין שאתה תהיה איתי, אבל מה אני אומר לעם ישראל, מי זה ה' אלוהי אבותיהם שרוצה להוציא אותם מארץ מצרים?

על כך עונה ה' למשה: תגיד לעם ישראל את אותה תשובה שענית לך. כמו שלך ענית "כי אהיה עמך", ותמיד תראה כמה אכפת לי מעם ישראל, כך תגיד גם לעם ישראל "אהיה אשר אהיה". אני אלקי אבותיכם, ואכפת לי מכם עוד לפני שפניתם אלי ועוד לפני שנולדתם, וכפי שהיה אכפת לי מכם עוד לפני שפניתם אלי, כך יהיה אכפת לי מכם לעולם – "זה שמי לעולם וזה זכרי לדור ודור". אני אכה את מצרים, ואוציא אתכם משם ברכוש גדול, ואני גם אביא אותם לארץ ישראל.

ואנוכי אהיה עם פִּיךָ

כעת משה אומר לה': הבנתי שאכפת לך מעם ישראל, אבל איך עם ישראל ידעו שאתה רוצה להציל אותם ולהראות את האכפתיות שלך דווקא דרכי – "כי יאמרו לא נראה אליך ה'?"

על כך אומר לו ה' לעשות את שלושת האותות, שעל ידם ה' מראה שהוא מנהיג את המציאות, והוא מנהיג אותה דווקא על ידי משה רבינו:

מטה הוא סמל לשלטון, ומטה האלקים הוא המטה שאיתו ה' מנהיג את כל המציאות. אמנם, אף על פי שה' מנהיג את כל המציאות, העולם נראה כאילו הוא מתנהל מצד עצמו, וזה נראה כמו נחש, שזוחל על גחונו ולא יכול להסתכל כלפי מעלה, ולא יכול לראות שה' מהווה את המציאות. אבל על ידי שמשה רבינו אוזח בזנבו, הנחש נהפך למטה אלקים. כלומר על ידי משה רבינו ה' מנהיג את המציאות לעיני כולם.

האות הראשון מראה שה' מנהיג את כל המציאות על ידי משה רבינו, והאותות האחרים מראים זאת בפרטות: ללא שה' מנהיג את המציאות, למשה רבינו עצמו אין חיות והוא מצורע (ו"מצורע חשוב כמת"), וגם היאור, שהוא לכאורה מקור החיות של מצרים – אם ה' ירצה הוא ייהפך לדם, והוא לא יכול להיות מקור חיים מצד עצמו.

כעת משה רבינו שואל: אם באמת ה' מנהיג את כל המציאות דרכי – "לא איש דברים אנוכי".

על כך עונה לו ה' "ואנוכי אהיה עם פִּיךָ". בהתחלה ה' אמר למשה "אנוכי אהיה עמך", כלומר אתה כל הזמן תראה שאכפת לי מעם ישראל. אבל כעת הוא אומר לו יותר מזה, "אנוכי אהיה עם פִּיךָ". הדיבור מסמל הנהגה ושלטון, כפי שכתוב "באשר דבר מלך שלטון", וה' רוצה שמשה ידבר וה' ינהיג את המציאות על ידי משה ועל ידי הדיבורים שלו.

ויחר אף ה' במשה

כעת אומר משה לה', כיוון שאתה תהיה עם פי ותנהיג את המציאות דרכי – אם כן, כל אחד יכול להיות השליח להוציא את עם ישראל ממצרים, שכן אתה יכול להיות עם פיו של כל אחד ולהנהיג את המציאות דרכו.

כאן כתוב "ויחר אף ה' במשה". כעת לה' לא רק אכפת מעם ישראל, אלא כאילו הכאב של עם ישראל כואב גם לו. כמו שעם ישראל צועק, כך ה' כועס על משה, וכאילו אומר לו "נכון, אפשר על ידי משהו אחר, אבל אמרתי לך להציל את עם ישראל, וצריך כבר לעשות זאת!" כביכול עכשיו משה רבינו הוא זה שיכול להציל, וה' הוא יחד עם עם ישראל, וצועק שיושיעו אותו כבר.

כעת ה' הוא לא רק עם פיו של משה, כלומר שהוא מנהיג את המציאות ובא אליה מלמעלה למטה, אלא הוא גם עם הפה של אהרן, שנמצא בתוך המציאות, וכואב את כאביה – "ואנוכי אהיה עם פיך ועם פיהו". וכפי שאנו אומרים ב'הושענות' "כהושעת מאמר והוצאתי אתכם, נקוב והוצאתי אתכם", "תשוב ותשיב שבות אהלי יעקב" במהרה בימינו אמן.

עבודת פרח – מה עושים?

השבת אנו פותחים את חומש שמות עם פרשת שמות. בפרשת שמות מתחולל המעבר בין תקופת האבות להתהוות עם ישראל. הדבר הזה קורה במצרים, בה עם ישראל מתרבה תוך שנים ספורות ממשפחה רגילה לעם שלם.

השבת אנו פותחים את חומש שמות עם פרשת שמות. בפרשת שמות מתחולל המעבר בין תקופת האבות להתהוות עם ישראל. הדבר הזה קורה במצרים, בה עם ישראל מתרבה תוך שנים ספורות ממשפחה רגילה לעם שלם.

אך עם ההתרבות מגיעות הצרות. מצרים מצרים ודוחקים את עם ישראל, הצרות הולכות וגוברות, ועם ישראל הולך ומשתעבד למצרים.

השעבוד כל כך מעמיק עד שלעם ישראל אין יכולת נפשית אפילו להיאנח מהעבודה הקשה... עד שמת מלך מצרים ואז – 'ויאנחו בני ישראל מן העבודה ויזעקו, וזעקה זו מניעה את גלגלי הישועה.

במאמר זה נדבר על (חוסר) הקשר בין ה' ועם ישראל בתקופה זו, כיצד הוא משתקף בנפש ומיהו משה רבינו. נגלה גם איזו תחושה בנפשנו כדאי להעריך, למרות שאנו נוטים לזלזל בה, וכיצד היא מייחדת אותנו כיהודים.

אין לך כח לזה? גם זה משה...

וַיְהִי בַיּוֹמִים הָרַבִּים הָהֵם וַיָּמָת מֶלֶךְ מִצְרַיִם וַיֵּאָנְחוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל מִן הָעֲבֹדָה וַיִּזְעְקוּ וַתַּעַל שׁוֹעֲצָתָם אֶל הָאֱלֹקִים מִן הָעֲבֹדָה.

וַיִּשְׁמַע אֱלֹקִים אֶת נַאֲקָתָם וַיִּזְכֹּר אֱלֹקִים אֶת בְּרִיתוֹ אֶת אֲבֹרָהָם אֶת יִצְחָק וְאֶת יַעֲקֹב.

וַיֵּדָא אֱלֹקִים אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיֵּדַע אֱלֹקִים.

(שימו לב איזהו שם מייצג כאן את ה' וכמה פעמים הוא חוזר על עצמו. עוד נדבר על כך...)

למרות מה שנראה כאן, שבני ישראל קוראים לה' וה' נענה, זה לא כך. אם נדקדק נשים לב שהם לא זועקים למישהו מסוים, אלא רק מבטאים באמצעות זעקה ואנחה את הקושי שלהם, ואת כל זה ה' שומע.

מה קורה כאן?

בני ישראל נתונים במצב קשה מאוד, אך אינן שמים לב לקיומו של ה' בחייהם, ולכן לא רואים את הדיבור אליו כאפשרות הגיונית. כל מה שנותר להם הוא פשוט להיאנח. ומה אנחה זו גורמת? היא עולה לפני ה', והוא 'שומע', 'נזכר', 'רואה' ו'יודע'.

מה אנו לומדים מכך? כיצד הדבר משתקף בנפשנו?

בני ישראל הם אנחנו כולנו, והמצב המתואר קורה לכל אחד ואחת מאיתנו. המיצר בו אנו נתונים הוא חוסר היכולת לדבר עם ה', ובמיוחד הכבדות שלנו כאשר אנו נעמדים להתפלל.

מדוע קשה לנו לפנות לה'? כי אנו מחשבים חשבונות – עם ה'חבילה' שעל כתפנו לא נעים לנו לפנות לה'. הן הוא מכיר אותנו ואת מעשינו, וכעת כשנפנה אליו נצטרך לשנות הרבה מחיינו. מחשבות אלו מייאשות אותנו מפניה ישירה אל ה', ואנו נשארים רק עם האנחות על מצבתנו.

מדוע אנחות אלו כל כך משמעותיות עד כדי כך שהן עולות לפני ה' ומעוררות אותו להיזכר בנו?

משום שבאנחות אלו טמונה אמונה עמוקה מאד. באנחות אלו אנו מבטאים את חוסר ההשלמה שלנו עם המצב וההבנה שאפשר אחרת – 'אצל ה' יתברך הכל אפשר', נכון אמנם שמכל מיני סיבות לא נעים לנו לפנות אליו, אך איננו מוכנים להשלים ולסבול בשקט.

חוסר ההשלמה הזה מאפיין אותנו כיהודים. שורש הנשמה שלנו הוא מחוץ לעולם, עוד לפני שה' ברא אותו ומשום כך אנו 'מורדים' בקשיי המציאות. גוים לעומת זאת, מכיון שהם נוצרו לאחר שהעולם כבר היה קיים, היו משלימים עם המציאות ומוותרים על האנחה הלכאורה מיותרת.

חוסר ההשלמה הזה, הגם שאינו פניה ישירה לה', מעורר אותו להיזכר בנו ובברית שכרת עם אבותינו.

מיובשים? שלחו את משה!

במעבר חד, מיד לאחר פסוקי האנחה של היהודים והזכרון של ה', אנו עוברים למשה בהיותו רועה צאן יתרו:

וּמֹשֶׁה הָיָה רֹעֵה אֶת צֹאן יִתְרוֹ חֹתֵנו כִּתְּן מִדֵּין וַיִּהְיֶה אֶת הַצֹּאן אַחֵר הַמִּדְבָּר וַיָּבֹא אֶל הָרַ הָאֱלֹקִים חֹרֵבָה.

אדמו"ר הזקן מסביר כי משה רבנו הוא הוודאות הפנימית של כל יהודי במציאות ה'. גם כאשר אנו נאנחים מן העבודה וקשה לנו להרים עינינו לה', קיים בתוכנו 'משה רבנו' שכזה.

משה הולך אל 'הר האלקים' – אותו אלקים, המוזכר 5 פעמים בפסוקים הקודמים, כביכול עומד על הר ומשקיף על העם הנתון במצרים, שומע את האנחות ומתעורר להיזכר בעמו.

מה מבטא שם 'אלקים'?

'כי שמש ומגן הו' אלקים' – שם 'הו' מבטא את רחמי ה' ואת הנוכחות המלאה שלו, ואילו שם 'אלקים' מבטא את ההסתר על הנוכחות שלו. במצב הזה בו בני ישראל לא כל כך מתעניינים בה, 'כמים הפנים לפנים' גם אצלו – החלק שמקשיב ומתייחס לצרות שלהם הוא שם 'אלקים'.

משום כך נקרא 'הר האלקים' בשם 'חורב'. חורב לשון יובש, ומתואר כאן מצב בו הקשר שלנו עם ה' יבש ולא 'זורם'. אך ה' לא רוצה להישאר כך והוא משתוקק שמישהו 'יגלה' אותו ויפנה אליו, וכאן נכנס לתמונה משה רבנו, שהוא הוא הידיעה הברורה בתוכנו שה' קיים על אף שאין רואים אותו.

שם 'אלקים' הוא כמו שליח של שם הו' – יש את ה' בעצמו ויש את הצורה בה הוא מתגלה שהיא שם 'אלקים', ולפיכך נקרא כאן אלקים בשם 'מלאך הו' – שליח של ה'.

וַיֵּרָא מַלְאָךְ הו' אֵלָיו בְּלִבְתָּאשׁ מִתּוֹךְ הַסֵּנֶה וַיֵּרָא וַהֲנֵה הַסֵּנֶה בְּעֵר בָּאֵשׁ וְהַסֵּנֶה אֵינָנו אֵכָל. וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶסְרֵה נָא וְאַרְאֵה אֶת הַמֶּרְאֶה הַגָּדֹל הַזֶּה מִדּוֹעַ לֹא יִבְעַר הַסֵּנֶה.

כאשר משה רוצה לבוא ולראות את ה', מתמלא ה' רחמים. סוף סוף מישהו מתעניין בי ורוצה להכיר אותי, ומיד 'מחליף' את צורת ההתגלות שלו מ'אלקים' לשם 'הו'.

וַיֹּאמֶר הו' רֹאֵה רְאִיתִי אֶת עֲנִי עַמִּי אֲשֶׁר בְּמִצְרַיִם וְאֵת צַעֲקָתָם שְׁמַעְתִּי מִפְּנֵי נִגְשָׁיו כִּי יִדְעִתִּי אֶת מִקְאֲבָיו.

וַיֹּאדָה לְהַצִּילוֹ מִיַּד מִצְרַיִם וּלְהַעֲלֵתוֹ מִן הָאָרֶץ הַהִוא אֶל אֶרֶץ טוֹבָה וְרַחֲבָה אֶל אֶרֶץ זֶבֶת חֶלֶב וְדָבָשׁ אֶל מְקוֹם הַכְּנָעֲנִי וְהַחֲתִי וְהָאֱמֹרִי וְהַפְּרִזִּי וְהַחִוִּי וְהַיְבוֹסִי.

וַעֲתָה הִנֵּה צַעֲקַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בָּאָה אֵלַי וְגַם רְאִיתִי אֶת הַלֶּחֶץ אֲשֶׁר מִצְרַיִם לֹחֲצִים אֹתָם.

עד כה צרות בני ישראל נגעו לה' כפי שהוא התלבש בשם 'אלקים', הצמצום והסתר הפנים, ואילו כעת, לאחר שמישה פונה לה' הוא רואה את הצרות גם בחדריו הכי עמוקים, כפי שהוא מתלבש בשם 'הו', ומתעורר לגאול את עמו.

תורידו נעליים, אתם יכולים יותר!

אז מה ראינו?

המצרים הכי גדולים שיכולים להיות לנו כעם ולכל אחד מאיתנו כפרט הם חוסר היכולת לפנות לה'. זהו הקושי הגדול ביותר שיכול להיות ליהודי.

אבל אל דאגה, גם אם אנחנו במצב כזה יש לנו מה לעשות – להיאנח ולזעוק, לא להשלים עם המצב! את האנחות ה' ישמע והדברים 'זיזו לו'. כאשר נשים לב גם אנחנו שהאנחות מבטאות את הוודאות שלנו שאפשר אחרת, ה' יתגלה אלינו ויוציא אותנו ממצרים.

נזכה – על אף כל הכבדות, הקשיים, פיזור הנפש, היסח הדעת והיאוש מהקשר עם ה' – להגיע לחלק הודאי בתוכנו, הוא משה רבנו שבתוך כל אחד, נראה את מלאך ה' אומר לנו 'של נעליך מעל רגליך' – תפסיקו להיות בתוך הכבדות של המיצרים ותראו שאתם יכולים באמת לדבר עם ה' פה אל פה ומראה ולא בחידות'.

מה העיקר – אהבה או יראה ?

מתי היראה קודמת לאהבה ומתי האהבה קודמת ליראה? • מה ההבדל בין מצב בו האדם מנסה לייצר קשר עם ה' למצב בו ה' פונה מעצמו אל האדם? • מה המשמעות של אהבה הנולדת מתוך מנגד חיצוני ופנימי?

אדמו"ר הזקן כותב בתניא שבדרך כלל בעבודת ה' היראה קודמת לאהבה, אך יש יוצאים מן הכלל, בהם האהבה קודמת ליראה.

כך הוא כותב פרק מג:

והנה בחינת אהבה זו, פעמים שקודמת ליראה... ומכל מקום היראה גם כן כלולה בה ממילא... אך זהו דרך מקרה והוראת שעה, בהשגחה פרטית מאת ה' לצורך שעה כמעשה דרבי אלעזר בן דורדייא. אבל סדר העבודה הקבועה ותלויה בבחינת האדם, צריך להקדים תחלה קיום התורה והמצוות על ידי יראה תתאה, בבחינת קטנות על כל פנים בסוד מרע ועשה טוב, להאיר נפשו האלהית באור התורה ומצותיה, ואחר כך יאיר עליה אור האהבה.

אדמו"ר הזקן מדבר פה על 'אהבת עולם', אהבה שמגיעה מההתבוננות בגדולת ה', ומסביר ש"סדר העבודה הקבועה" הוא שהיראה קודמת לאהבה. אך במצבים מיוחדים, כמו במקרה של רבי אלעזר בן דורדייא, האהבה קודמת ליראה.

להרחבה ראה ספר נהלך ברוש, נספח א עמ' 458 ואילך. מעובד מתוך השיעור ביום רביעי האחרון ה' טבת.
1 לפי הקטע המצוטט בפנים מקדים אדמו"ר הזקן שישנם שתי מדרגות באהבת ה': אהבה רבה, ואהבת עולם. אהבה רבה היא "שלהבת העולה מאליה, ובאה מלמעלה בבחי' מתנה למי שהוא שלם ביראה", ואהבת עולם היא האהבה "הבאה מהתבונה ודעת בגדולת ה'... אשר ע"י התבוננות זו ממילא תחפשו מדת האהבה שבנפש...".

אהבה שמצד ההתבוננות

כך אנו מוצאים גם בפרק ג, שכאשר אדמו"ר הזקן מתאר את רגש הלב המגיע כתוצאה מההתבוננות בגדולת ה' הוא מקדים יראה לאהבה:

כשמתבונן ומצמיק מאד בגדלת ה', איך הוא ממלא כל עלמין וסובב כל עלמין וכלא קקמה כלא חשיב, גולדה ונתעוררה מדת יראת הרוממות במחו ומחשבתו לירא ולהתבשש מגדלתו יתברך שאין לה סוף ותכלית, ופחד ה' בלבו. ושוב יתלהב לבו באהבה עזה כרשפי אש, בחשיקה וחפיצה ותשוקה ונפש שוקקה לגדלת אין סוף ברוך הוא.

כאשר האדם מנסה לייצר בעצמו את הקשר שלו עם הקב"ה, ולהוליד אהבה על ידי התבוננות, הוא קודם כל נמצא ביראה. האדם מצפה שהקב"ה יאיר פניו אליו ויתגלה אליו באהבה, אך הוא מצידו חווה מתח רב והרגשת תלות ביחסו של ה' כלפיו. הדבר דומה לתלמיד שמעוניין להתקרב לרבו: התלמיד מצפה לקבל אהבה מרבו, אך הוא מצידו דרוך ומלא ביראה.

זיכרון האהבה המסותרת

בניגוד לכך, כאשר אדמו"ר הזקן מדבר על האהבה המסותרת (בפרק לח), הוא כותב שהיראה כלולה בתוך האהבה:

יומי שדעתו קצרה לידע ולהתבונן בגדלת אין סוף ברוך הוא, להוליד האהבה מביתו בהתעלות לבו, וכן היראה במחז' ופחד ה' בלבו. רק שזוכר ומעורר את האהבה הטבעית המסתרת בלבו, ומוציאה מההעלם והסתר הלב אל הגלוי במחז' על כל פנים, שיהיה רצונו שבמחז' ותעלמות לבו מסכים ומתריצה ברצוי גמור באמת לאמתו למסר נפשו בפעל ממש על יחדו ה', כדי לדבקה בו נפשו האלהית ולבושיו, ולכללן ביחודו ואחדותו, שהוא רצון העליון המלבש בתלמוד התורה ובקיום המצוות כנוצר לעיל. וגם היראה כלולה בה, לקבל מלכותו, שלא למוד בו חס ושלום.

האהבה המסותרת היא לא אהבה שנוצרת כתוצאה מהתבוננות, אלא קיימת תמיד בתוך האדם והאדם רק מעורר אותה ומוציא אותה לגלוי על ידי זיכרונה. גילוי האהבה המסותרת באדם הוא בעצם גילוי האהבה של ה' אליו, והיראה היא התחושה של האדם שאהבה זו משמעותית בשבילו.

אהבה מסותרת מצד המנגד

במקום אחר אדמו"ר הזקן כותב גם כן על האהבה המסותרת, ועל כך שהיראה כלולה באהבה. אך שם היראה שונה, והאהבה מתגלה בדרך אחרת. כך אדמו"ר הזקן כותב בפרק יח:

שְׁצִירִי לִידַע נֶאֱמָנָה, כִּי אִף מִי שֶׁדַּעְתּוֹ קִצְרָה בִּידְעֵתָהּ, וְאִין לוֹ לֵב לִהְיוֹן בְּגִדְלָת אֵין
סוֹסֵף בְּרוּךְ הוּא, לְהוֹלִיד מִמֶּנָּה דְּחִילוֹ וְדְחִימוֹ אִפְלוּ בִּמְחוֹ וּתְבוֹנוֹתוֹ לְבַד, אִף עַל פִּי כֹן
מְקַרְבֵּי אֵלֵיוּ הִדְבֵּר מְאֹד לְשׁוֹר וּלְעִשׂוֹת כָּל מִצְוֹת הַתּוֹרָה, וּתְלַמֵּד תּוֹרָה כִּנְגַד כָּל־
בְּפוֹי וּבִלְבָבוֹ מִמֶּשׁ מִעֲמָקָא דְּלִבָּא בְּאַמַּת לְאַמְתּוֹ בְּדְחִילוֹ וְדְחִימוֹ, שְׁהִיא אֲהֵבָה
מִסְתַּתֵּר שְׁבֵלֵב כְּלָלוֹת יִשְׂרָאֵל, שְׁהִיא יִרְשָׁה לָנוּ מֵאַבּוֹתֵינוּ. רַק שְׁצִירִי לְבַאֵר

וְלַהֲקָדִים תַּחֲלָה בְּאֵר הַיָּטֵב שֶׁרֶשׁ אַהֲבָה זוֹ וְעִנְיָנָהּ, וְאִיךָ הִיא יִרְשָׁה לָנוּ, וְאִיךָ נִכְלָל בָּהּ גַּם דְּחִילוֹ.

בפרקים יחִיכָה אַדְמוֹר״ר הֶזְקֵן סוֹלֵל דֶּרֶךְ חֲדָשָׁה בְּגִילּוֹי הָאֵהָבָה הַמְּסוּתֶרֶת. הָאֵהָבָה כֵּאֵן לֹא בָאָה עַל יְדֵי שֶׁהָאָדָם ׳נֹכַח׳ בָּהּ, אֲלֵא מִתּוֹךְ כֶּךָ שֶׁהָאָדָם מַצִּיר לַעֲצֻמוֹ אִיּוֹם עַל הַקֶּשֶׁר שֶׁלּוֹ עִם הַקֶּב״ה (מִצַּד הַמִּנְגֵּד, בִּלְשׁוֹן אַדְמוֹר״ר הָאֲמִצְעִי בַּקּוֹנְטֵרֶס הַהִתְפַּעְלוּת²). הָאָדָם מַצִּיר לַעֲצֻמוֹ גּוֹי שְׂאוֹמֵר לוֹ לַעֲבֹד עֲבֹדָה זָרָה, וְאֵם לֹא – הוּא יִהְיֶה אוֹתוֹ. כֹּאשֶׁר הָאָדָם חוֹשֵׁב עַל מִצַּב שֶׁל אִיּוֹם עַל עֲצָם הַקֶּשֶׁר שֶׁלּוֹ עִם הַקֶּב״ה, הוּא חֹשׁ צוֹרֵךְ דְּחוּף שֶׁ׳ יִתְגַּלֶּה אֵלָיו בָּאֵהָבָה, כְּדֵי שֶׁהוּא יִתְגַּבֵּר עַל כָּל הַמַּכְשׁוּלִים וְלֹא יִנָּתֵק אֶת הַקֶּשֶׁר עִם הַקֶּב״ה. כֹּאשֶׁר הָאָדָם מִגִּיעַ לְמִקּוֹם כֹּזֵה בִּנְפֶשׁ, שֶׁהוּא זָקוּק לַהֲתַגְלוֹת הָאֵהָבָה שֶׁל ה' – ה' אֵכֵן מִתְגַּלֶּה אֵלָיו בָּאֵהָבָה וְהוּא זֹכֵה לַחוּשׁ בָּהּ.

גַּם בְּגִילּוֹי הָאֵהָבָה הַמְּסוּתֶרֶת בְּאוֹפֵן כֹּזֵה, אַדְמוֹר״ר הֶזְקֵן כּוֹתֵב שֶׁהִירָאָה כְּלוּלָה בָּאֵהָבָה. הַתְּגִלוֹת הָאֵהָבָה שֶׁל ה' הִיא הַעִיקָר, וְהַתְּחוּשָׁה שֶׁל הָאָדָם שֶׁאֵהָבָה זוֹ ׳קִיּוּמִית׳ בְּשִׁבְלִיו הִיא הִירָאָה שְׁכֻלָּה בָּהּ.

אַהֲבָה מְסוּתֶרֶת מִצַּד הַמִּנְגֵּד הַפְּנִימִי

כִּפִּי שֶׁהָבִאנוּ קוֹדֵם, בִּפְרָק מִגַּ אַדְמוֹר״ר הֶזְקֵן מְבִיא דּוּגְמָא לְמַצֵּב בּוֹ הָאֵהָבָה קוֹדֶמֶת לִירְאָה מְרִבִּי אֶלְעִזֵּר בֶּן דּוֹרֵדִיָּא. רַבִּי אֶלְעִזֵּר בֶּן דּוֹרֵדִיָּא הִיָּה חוּטֵא גְדוֹל, אֵךְ הוּא הִתְעוֹרֵר בְּתִשׁוּבָה שְׁלֵמָה וּמִתּוֹךְ תִּשׁוּבָתוֹ הִסְתַּלַּק מִהָעוֹלָם³. רַבִּי אֶלְעִזֵּר בֶּן דּוֹרֵדִיָּא לֹא הִיָּה זָקוּק לְצִייר לַעֲצֻמוֹ מִקְרָה שֶׁל אִיּוֹם עַל הַקֶּשֶׁר שֶׁלּוֹ עִם הַקֶּב״ה, כִּי הַמְּצִיאוֹת שֶׁלּוֹ בַּעֲצָמָה הִיּוּתָהּ אִיּוֹם עַל הַקֶּשֶׁר שֶׁלּוֹ לָהּ. כֵּאֵן אֲנוּ מְגִלִּים דֶּרֶךְ נּוֹסֶפֶת לַעֲוֹרֵר אֶת הָאֵהָבָה הַמְּסוּתֶרֶת לָהּ – לֹא מִתּוֹךְ צִיּוֹר שֶׁל אִיּוֹם חִיצוֹנִי עַל הַקֶּשֶׁר עִם ה', אֲלֵא מִתּוֹךְ אִיּוֹם פְּנִימִי שֶׁמְהוּוֶה עֲצָם הַמְּצִיאוֹת שֶׁל הָאָדָם (מִנְגֵּד פְּנִימִי) לְפִי דְרָכּוֹ שֶׁל אַדְמוֹר״ר הָאֲמִצְעִי).

וְאֵכֵן, אַדְמוֹר״ר הֶזְקֵן כּוֹתֵב זֹאת לֵאחֹר שֶׁהוּא מֵתֵאֵר בְּאִרְכּוּת רַבָּה אֶת הַהִתְקַרְבוֹת שֶׁל הָאָדָם לָהּ מִתּוֹךְ הַמְּצִיאוֹת הַרְחוּקָה וְהַנְּמוּכָה שֶׁלּוֹ. בְּכֻלּוֹת, פְּרָקִים כּוֹלֵד עוֹסְקִים בְּכֶךָ: בֵּין בְּהִפְיֹכֶת הָעֲצָבוֹת הָאֲנוּשִׁית שֶׁל הָאָדָם לְמִדְּרוֹת קְדוּשָׁה עַל רִיחּוּקוֹ מֶה, וּבֵין בַּעֲצָם שִׁמְתָה הֵלֵב לְרִיחּוּק הָעֲצוּם שׁוֹבֵין מְצִיאוֹתוֹ לְקֶב״ה, כֹּאשֶׁר בַּעֲקֻבוֹת תְּשׁוּמָת לֵב זוֹ הוּא ׳נְדַחַף׳ לְצֵאת מִמְּצִיאוֹתוֹ וְלַהֲתַקְרֵב לָהּ. בְּנוֹסֵף לְכֶךָ, בִּפְרָק מִגַּ אַדְמוֹר״ר הֶזְקֵן מְלַמֵּד אוֹתָנוּ שֶׁעֲצָם מְצִיאוֹתוֹ שֶׁל הָאָדָם מֵאִפְשֶׁרֶת לוֹ גַּם כֵּן לְגַלוֹת בְּתוֹכּוֹ אֶת אוֹר הָאֵהָבָה שֶׁל ה' אֵלָיו.

² אוֹת ד'.

³ בַּעֲבֹדָה זָרָה י״, א'.

וצדיק יסוד עולם (שיעור שני)

שיעור שני בסדרת השיעורים על המאמר היסודי של מו"ר הרב יצחק גינזבורג שליט"א. השיעור הנוכחי אמנם קצת 'כבד', אך מוסברים בו הרעיונות היסודיים ביותר בפנימיות התורה ובתורת החסידות. על ההתלבשות של הבלי גבול בגבול, ועל מבנה סדר ההשתלשלות לפי האר"י הקדוש

בהמשך המאמר שנלמד כעת הרב יצחק משלב הרבה רמזים, אנחנו יותר נרחיב בנקודות שבהם יש הסברה שכלית.

פי שניים ברוחך אלי

והנה מדרגת ה"בלי גבול" אליה עולה הרבי בהסתלקותו מעלמא דין הוא ענין שער ה"ג, כנודע בסוד "כי לא יראני האדם וחי", כלומר שבחיינו אינו רואה אך במיתתו רואה. ולעניננו יש לדורשו ע"ד דברי אליהו לאלישע: "אם תראה אתי לקח מאתך יהי לך כן", דהיינו שישגיג את אשר בקש קודם לכן: "ויהי נא פי שנים ברוחך אלי". והיינו לומר שה"רואה" ומרגיש בעלית הצדיק להתייחד בשער ה"ג, סוד ה"בלי גבול" האמיתי ממש, כמו שהוא מופשט מלבוש הגוף, משיג בעצמו "פי שנים", היינו המשכת ה"בלי גבול" ב"גבול" גופו, להיות הוא עצמו בבחינת "רב" חי וד"ל. והיינו שב"ראית" הסתלקות הצדיק זוכה ל"יראני" ממש, בסוד "ישראל מונים (מלשון) אמונה כנודע, כאשר עיקר האמונה הוא בבחינת "נושא הפכים" של "בלי גבול" ו"גבול" (כאחד דוקא) ללבנה, והיינו צמצום; אך מאידך, בצמצום זה גופא "מושבח" אור שמש-ה' כאשר נמשך ומתגלה ע"י הסתלקות ולידת הלבנה, הצדיק וד"ל.

מה הרב יצחק מבאר פה? הוא דורש בסיפור של אליהו ואלישע, כאשר אליהו עולה בסערה השמימה הוא מגיע למדרגה הרבה יותר גבוהה מהמדרגה שלו בהיותו בגוף. אלישע זוכה ורואה אותו בנקודת המעבר והוא יכול לראות אותו כמו שהוא למעלה, בזה אלישע מרוויח שהוא כעת חי גם למעלה וגם למטה. וזהו הביאור ב"פי שנים ברוחך אלי". הכוונה ב"פי שנים" היא שאלהו נמצא כעת למעלה ואילו אלישע הוא גם למעלה וגם למטה. גם בבחינה של מופשט לגמרי וגם איך שזה בגוף, בלי גבול בגבול.

הרב יצחק מברר שזה מה שקורה אצל הרבי, כאשר הרבי רואה את הריי"ץ איך שהוא מופשט ללא גוף, הוא זוכה להיות בבחי' "פי שנים ברוחך אלי", הוא חי גם את המדרגה של הרבי הריי"ץ שהיא בלי גבול וגם להיות בעצמו בתוך גוף. זה הווארט של הפסקא הזו.

עיקר לשון "גבול" (בלשון הקדש כלול הבלי גבול בשרש הגבול – גבל, לומר שאין הגבול הנדמה גבול באמת אלא "לית אתר פניו מיניה", מהבלי גבול האמיתי ב"ה) נאמר בתורה בהקשר לגבולות הארץ. בארץ מצרים הגבולות הם בבחינת "גבול" ממש ("מצרים" מלשון מוצרים כנודע, וכן אין עבד, המשועבד לתודעת ה"גבול", יכול לברוח ממצרים). יציאת מצרים הוא ענין היציאה מבחינת "גבול" לבחינת "בלי גבול". תכלית יציאת מצרים. הכניסה לארץ, היינו סוד ההמשכה של "בלי גבול בגבול". ענין זה של "בלי גבול" שבגבולות "ארץ צב" (שבה עם ישראל מכוונים "ארץ חפץ", עיין במדרש "שעור קומה" שגם צבי וגם חפץ הם מ"ע שמותיו של הקב"ה, הכל בסוד "ועמך כלם צדיקים לעולם יירשו ארץ וגו'" וד"ל) היינו הכה האלקי העצמי הטמון בתוך הגבול להתפשט עד אין סוף – "עתידה ארץ ישראל שתתפשט בכל הארצות" (והיינו גם מה ש"ועמך כלם צדיקים" נעשה ע"י "התפשטות" הצדיק-יסוד-עולם בכל ישראל, בסוד "אשר עשה משה לעיני כל ישראל", והוא ענין ה"נתינת כח", מלמעלה למטה, להתעלות ה"חסיד" להכלל בבחינת "רבי", דהיינו מה שרואה ה"חסיד", באישון עינו, איך שה"רבי" הוא "עצומה" וכו', שראיה זו גופא הוא ענין התפשטות ה"רבי" בו וד"ל).

כלומר שבדומה לאלישע "חסידו" של אליהו, ברגע שהחסיד רואה את הרבי שלו, את הדבקות שלו בה כשהוא נפרד מהגוף ואת השונות שלה מהדבקות מכמו שהיא בתוך גוף, בראיה הזו בעוד הוא עצמו נמצא בגוף הוא פועל שהרבי ימצא בתוכו.

איסור להשיג גבול רעהו

אסור הסגת גבול ("ארור מסיג גבול רעהו". סג פעמים בא שרש גבל בתורה, והוא סוד שם סג, מקור ה"השגה" המגבילה את גלוי העצמות דשם עב [שם עב זה בחכמה ושם סג זה בבינה], שהרי הם "תרין ריעין דלא מתפרשין לעלמין", ולע"ל "יהיה הוי' אחד" שיחוד זה יתעלה למדרגת היחוד הפנימי והעצמי של יה, סוד גלוי "עצומה"... בתוך גוף" הצדיק שבעוה"ז וד"ל), הנהוג בארץ ישראל דוקא, היינו הפנים בבחינה זו, בכח הטמון הנ"ל שעל ידו "עתידה וכו'" [למה אדם מסיג גבול? כי הוא חושב שבתוך הגבול שלו אין בלי גבול לכן הוא מחפש שיהיה לו עוד ועוד] (והוא כאשר מנסה "להשיג", "לחפוס", את רעהו, דהיינו להגבילו בשכלו הוא.

מה הכוונה "לחפוס את רעהו" על ידי "להגבילו בשכלו"? אנחנו מכירים היום את הניסיון הזה להשיג את גבול רעהו בפסיכולוגיה. מנסים להשיג גבול רעהו, היינו מנסים להכניס את האדם לתוך תבנית. 'אני מכיר אותך, אני יודע מי אתה...' אתה ניתן להשגה. יש משפט שכשהייתי ילד נחרת בזיכרוני מאוד חזק, אמר אותו אחד השרים בממשלה. המשפט הוא – "מה ההבדל בין שר להר? הר כשאתה רחוק ממנו הוא נראה לך קטן וכשאתה מתקרב אתה רואה כמה הוא גדול, ושר הוא

¹ שר מיתולוגי כזה, בורג, יהודי מיוחד ופיקח, שהיה השר שכיין הכי רבה. שנים מקום המדינה ועד זמנו.

להיפך...". לפעמים בהתקרבות לבן אדם – אתה מקטין אותו. כי אתה כבר כאילו מכיר אותו, תופס אותו. זה נקרא שאתה מסיג את גבול רעך. כיוון שאחרי שאתה מכיר אותו ואתה יודע מיהו, אתה כבר לא מתייחס לבלי גבול שיש בו.

והרי ארז'ל "אל תדין את חברך עד שתגיע למקומו", ובא פרושו בחסידות שכשם שא"א שתגיע למקומו של חברך באמת לעולם, שהרי ישראל הוא ובו טמונים אוצרות עושר נפשי עד אין סוף, כך אל תדינהו לכף חוב, שמצד המוגבלות, אלא "בצדק תשפוט עמיתך", לכף זכות, שמצד ה"בלי גבול" שבו, תמיד).

כשמסתכלים על יהודי קודם צריך להסתכל על הבלי-גבול שבו, אחר כך אפשר להסתכל גם על הגבול. הכי חשוב קודם כל להסתכל על הבלי גבול שלו, על החלק האלוכי שבו, על המקום שבו שעושה תשובה, ועל היכולת שלו לבחור, לא להסתכל על הצד שבו הוא מוגבל.

מהות גבולות הארץ

נעשה סיכום קצר מה הרב יצחק אמר בפיסקא שקראנו: הוא מסב את תשומת לבנו שאת העניין של גבול, התורה כתבה דוקא בגבולות הארץ. למה חשובה לו הנקודה הזו? כי הוא רוצה להגיד – שעיקר הגבול הוא במציאות הגשמית. ככל שהדבר יותר רוחני ויותר קרוב לאלקות, הוא פחות שייך לגבול וככל שהדבר יותר מגושם, יותר רחוק, ויותר למטה, הוא שייך לגבול. ולכן כשהתורה מדברת על גבול היא רוצה לדבר עליו איך שהוא לא סותר את הבלי גבול, אלא איך שהוא גם כן שייך לאלקות.

זה העניין של גבולות הארץ, מזה התורה מדברת. במצרים הגבול מעלים את הבלי גבול, לכן הוא נקרא מצרים. ובארץ ישראל הגבול מכיל את הבלי גבול. מצרים זה להגיד שבתוך הגבול לא קיים כח של בלי גבול. זהו דבר יהודי לארץ ישראל שהתורה מזכירה דווקא את הגבולות שלה. שאף על פי שזו מציאות ממש גשמית, זו מציאות גשמית כזו שהבלי גבול נמצא בתוכה. וזה הביאור שארץ ישראל עתידה להתפשט לכל הארצות, בגלל שבעצם היא באמת לאמיתו בלי גבול. להתפשט בכל הארצות פירושו שאין משהו שהיא לא נמצאת בתוכו. וזה נקרא שהיא בלי גבול.

נסביר יותר: כמו שהרב יצחק ביאר בפיסקא הקודמת באלוהו שונעשה בלי גבול בעליותו למעלה, ובכל אופן רוחו נמצאת בתוך אלישע, כלומר שהוא עד כדי כך בלי גבול עד שגם כשהוא בגוף הוא אינו מגביל אותו. באותו אופן הרב יצחק מסביר כעת בעניין ארץ ישראל: על אף שארץ ישראל היא בבחינת בלי גבול היא יכולה להיות גם בגבול, כלומר היא יכולה להיות גם בחוץ לארץ מקום הגבול.

מתבאר שארץ ישראל לגבולותיה היינו שה' נמצא בארץ ישראל, שכאן זה בבלי גבול. והוא נמצא גם בכל העולם שהוא מאוד מוגבל. ההבנה הזו משנה לנו ממש את התפיסה על מהות גבולות הארץ, בדרך כלל מבינים שהגבולות הם מה שאומר עד כאן הוא מקום השראת השכינה ומכאן הוא כבר חוצה לארץ. אך הרב יצחק מסביר ממש להפך, העולם כולו הוא מקום מוגבל אך יש מקום אחד שבו האין סוף, הבלתי מוגבל, ממש נמצא עד כדי כך שבמידת מה אפשר לקרוא לו בלי גבול.

נסביר בצורה נוספת, ציורית: ההסתכלות הרגילה היא שלשבת בארץ ישראל זה עניין מגביל שהרי אם אני ארצה ללכת כמה קילומטרים לכאן ולכאן אני אמצא את עצמי מחוץ לגבול בחוץ לארץ, והרב יצחק אומר שאתה יכול ללכת וללכת ולא יעזור לך, אתה בארץ ישראל כיוון שכאן זה האין סוף, כמה שתיסע זה לא יעזור, ארץ ישראל היא אינסופית. זו הכוונה שארץ ישראל מתפשטת בכל הארצות, שהיא בלי גבול שיכולה להיות גם בגבול, גם כשאתה בכל מקום בעולם אתה בארץ ישראל.

למה חשוב לרב יצחק לצייר ככה את ארץ ישראל בצורה כל כך משונה? בעצם זה תלוי בהתבוננות במהותה של ארץ ישראל.

נגיד זאת בשני אופנים: א. בדרך כלל הציור הוא שיש מציאות, יש גבול, והקב"ה נמצא בתוך הגבול. לפי הציור הזה יוצא שהמציאות יותר חזקה, כי הגבול מגדיר את הבלי גבול. ואנחנו לא רוצים לצייר את זה ככה. זו סיבה אחת.

ב. אך יש גם סיבה הפוכה. כשהרב יצחק רוצה להסביר את עניין הגבול, הוא לא רוצה לצייר אותו בתוך דבר שקיים מחוץ לאלקות. כלומר, אפשר לצייר שיש את ארץ ישראל שבה ה' נמצא ויש את כל מה שמחוץ לה ששם ה' לא נמצא. אבל הרב יצחק אומר שאין דבר כזה. אנחנו לא רוצים לצייר שיש משהו שנמצא בתוך הגבול ובגלל זה הוא לא אלוך, אלא הגבול הוא אלוך לגמרי.

ובכל אופן הרב יצחק רוצה להסביר שיש ארץ ישראל ויש חוץ לארץ. אם כן עכשיו השאלה היא הפוכה: אם גם חו"ל הוא אלקות, מה ההבדל בין ארץ ישראל לחו"ל?

קודם הרב יצחק הסביר שמצרים היא מקום שאתה מרגיש שאתה גבול ואתה לא מרגיש שאתה בלי גבול, ובארץ ישראל אתה מרגיש את הבלי גבול בתוך הגבול. אבל פה הוא אומר משהו יותר חריף: כאשר אתה מגיע לארץ, אתה מסתכל שארץ ישראל היא בלי גבול בתוך גבול, והגבול הם כל הארצות שבהם ארץ ישראל מתפשטת. כלומר, כל הארצות הם רק בשביל שיהיה בלי גבול בתוך גבול, זה ארץ ישראל.

לפי זה, מה ההבדל בין ארץ ישראל למקומות האחרים למרות שהכל אלוך? שכל המקומות האחרים נועדו רק כדי שהבלי גבול יוכל להיות בתוך הגבול. יוצא שעושים הרבה חו"ל כדי שבסוף יהיה ארץ ישראל – בלי גבול בתוך גבול. כל חו"ל הוא בשביל שארץ ישראל תהיה המקום שבו הקב"ה נמצא. ממילא יוצא שהכל ארץ ישראל.

ניתן לכך דוגמה: נניח שיש לי כלי שבתוכו יש משהו, אבל בגלל שהוא אינסופי אני צריך שהכלי יהיה מאוד חזק. אם הכלי לא יהיה מאוד חזק, האינסופי יפרוץ את הכלי. אז אני עושה גבול אינסופי שיחזיק את הבלי גבול.

כך גם אני מסתכל על חו"ל כמשהו עבה מאוד, החלק העבה של ארץ ישראל, כדי שהאינסופיות תוכל להיות בתוך הגבול. זו הכוונה שארץ ישראל מתפשטת בכל הארצות. כי כל הארצות הם לא משהו אחר, אלא הם חלק מהגבול של הארץ.

שאלה: בסוף יש מקום מוגבל שהוא ארץ ישראל ששם האלקות שוכנת.

תשובה: אני ייתן לך דוגמה מגוף האדם: אם תגיד שיש לאדם רק נשמה, ואת המקום שבו הנשמה נכנסת, כלומר המוח, רק נשמה ומוח, בלי גוף. אז כמה שהמוח הוא גבול – הוא עדיין לא מספיק. המוח יותר מידי מביע את הנשמה מכדי שהוא יוכל להיות גבול מצד עצמו. אבל כל הגוף ביחד הוא כן גבול.

ככל שמדובר בדבר יותר קדוש, כך יותר מתגלה בו הבלי גבול. במקום של הארון הבלי גבול מתגלה עוד יותר חזק, ה' צמצם עצמו בין שני הבדים, ו"מקום הארון אינו מן המידה".

להסתכל גם מלמעלה וגם מלמטה

אני רוצה כעת לחזור לדבר הראשון שאמרנו:

השאלה היא איך אתה מסתכל, האם שהעיקר הוא ה'למטה' או שהעיקר הוא ה'למעלה'. אם אני מסתכל שהעיקר הוא ה'למעלה' באמת מספיק שיהיה רק את ארץ ישראל. אך כדי שאני יוכל להסתכל גם מלמטה וגם מלמעלה אני צריך שיהיו גם כל הארצות.

ארץ ישראל היא איך שהקב"ה מסתכל מלמעלה, ואנחנו מסתכלים על ארץ ישראל מלמטה (לא כמו ה') בגלל שיש את חוץ לארץ. ואז באמת יש דבר כזה 'גבול', ונראה שיש מציאות ממשית שבתוכה ה' נמצא.

החידוש פה הוא בשתי רמות: א. שכאשר אני מסתכל מלמעלה יש גבול. ב. שכאשר אני מסתכל מלמטה הגבול נהיה חזק. וכדי שאוכל להסתכל מלמטה יש את חוץ לארץ. שכן אם היה רק ארץ ישראל הייתי מסתכל על הגבול רק מלמעלה.

התורה אומרת על ארץ ישראל ש"עיני ה' אלקיך בה". מה הכוונה שהעיניים של ה' נמצאות בה? יש לכך שני פירושים: א. שה' מסתכל עליה. ב. שהעיניים של ה' עצמם נמצאות בה. וכשמחברים את הפירושים יוצא שהעיניים שלמעלה מסתכלות על העיניים שלמטה. יש פה הסתכלות לשני הכיוונים.

הציור של ארץ ישראל הוא כמו שכתוב עליה "למטר השמים תשתה מים", "עינות ותהומות". למה העין שלנו נקראת עין? כי היא מקור של דמעות, יוצאים ממנה מים. יש את העיניים של ה', מים עליונים ממש, ויש את העיניים של ה' שהם "עיני ה' אלקיך בה", שנמצאות למטה, מים תחתונים. להסתכל מלמטה היינו דרך 'גדי הארץ' (לשון חז"ל שמובאת בחסידות), ואחרי שהמים עוברים את כל החלקים הקשים במציאות הם יוצאים החוצה. ויש את המטר שיורד מלמעלה. יוצא שיש חיבור בין המיין דוכרין למיין נוקבין, וזהו היחוד שיש במציאות. יש מים מלמעלה ומים מלמטה, וזה מה שמיוחד בארץ ישראל, שיש את ההסתכלות האלקית עליה מלמעלה ויש את ההסתכלות האלקית מלמטה.

קו וחוט אור א"ס ב"ה

הפיסקה הבאה קצת קשה כי היא מביאה הרבה לשונות של קבלה, אבל נעמיק בה כי היא יכולה לעזור לנו להתבוננות:

והנה, בלשון הקבלה, הגלוי של "בלי גבול בגבול" הוא כל ענינו של קו וחוט אור א"ס ב"ה

למה הוא מתכוון פה? כתוב בתחילת העץ חיים שבתחילה היה אור אין סוף מלא את כל החלל, ואז הוא צמצם אותו ונהיה חלל ומקום פנוי, ולאחר מכן המשיך קו מהאור אין סוף לתוך הצמצום, ולזה קוראים 'קו וחוט'.

זהו הקו שנמשך לתוך החלל. החלל נוצר כדי שיהיה מקום לעמידת העולמות, כי אם הכל יהיה מלא באור אין סוף – הכל יהיה מלא באלקות ולא יהיה מקום לעמידת העולמות. לכן ה' סילק את אורו, וכשהוא סילק את אורו הוא עשה מקום פנוי, צמצום, והמשיך לחזק את הקו. כלומר הקו הוא הקו של האור של האין סוף, ויוצא שיש בו גם גילוי של האין סוף וגם גילוי של הגבול, של הסוף. האור מצומצם, הוא לא יכול להתגלות בלי סוף לגמרי, ולהתפשט בצורה מצומצמת זה נקרא שהקו וחוט נמשך בתוך הצמצום.

(מצד פנימיותו דוקא, שהרי מצד חיצוניותו, הנמשך ע"י הצמצום ומק"פ, נכלל הוא ב"גבול" ד"מצרים" כמבואר בדא"ח, עיין קונטרס אחרון של פסח תשמ"ט)

מצד החיצוניות של הקו הוא ממש מוגבל על ידי הצמצום, אבל מצד פנימיותו, האור אין סוף יותר חזק בתוך הקו.

זה הציור שהרב יצחק מצייר פה. למה חשוב לו להביא את הציור הזה? כי הוא רוצה לצייר איך זה נראה מלמעלה: יש אור אין סוף והוא מפנה מקום וממשיך עצמו פנימה למקום החלל, ואני יכול לצייר שהחשק והתענוג שיש לה' להיות מצומצם הוא תענוג אינסופי למרות שעניינו להיות במקום מצומצם. אם יש תענוג אינסופי ממקום מצומצם מובן שיש פה גם את ה'בלי גבול' וגם שהוא נמשך למקום מאוד מסוים, נמשך בתוך גבול.

הבוקע (בסוד "אז יבקע כשחר אורך", יבקע אותיות יעקב, בחיר האבות כנודע, ובו עיקר הגלוי של "עצומה".... בתוך גוף", עיין באריכות בענין ג' אבות ביחס לבחינה זו בבאור יג) לחלל הצמצום (כל "חלל" הוא "פנימיות" הכלי דוקא, שרש נשמות ישראל, כמבואר בדא"ח, וכמו שיתבאר לקמן) ושעל ידו מתהווים "אדם קדמון" וכל פרצופי האצילות וכו', בהם הוא מתלבש, כנשמה הממלאה את הגוף כנודע.

נשמה וגוף

פה אנו מתחברים למה שהרב יצחק דיבר קודם: בחסידות כאשר רוצים להמשיך את סדר ההשתלשלות (זה אמנם מפורש כבר בכתבי האר"י, אבל אדמו"ר הזקן שם על כך הרבה דגש)

² בתחלה הרב קרא את הפסקא עם קצת הערות ביניים (אצלנו זה מגיע עד הכותרת "נשמה וגוף") לאחמ"כ אמר באריכות הקדמה ארוכה (אצלנו זה עד הכותרת "חזרה על הפסקא") ולאחמ"כ קרא שוב את כל הפסקא והסביר.

מסבירים ככה: עולם האצילות הוא כמו נשמה בגוף. לפני כן אדם קדמון, לפני כן קו וחוט, לפני כן הצמצום ולפני כן א"ס. א"ס הוא כמו נשמה בלי גוף.³

כמו שאנו מבינים שנשמה בלי גוף היא משהו פשוט, שאין לו שום גבולות או ציור, כך א"ס שלפני הצמצום: יש את ה' כפי שהוא מגלה את עצמו באינסופיות שלו. הוא פשוט בלי שום ציור.

לאחר מכן הנשמה הזו יכולה להצטייר, היא יכולה להיות מצוירת. איך היא נהית יכולה להיות מצוירת? 'צמצום' הוא האפשרות לצמצם את האור, כלומר שיהיה מקום בלי האור. לפי המשל שאמרנו קודם היינו פיניי מקום לעמידת העולמות. לצייר הכוונה להגביל את האור, להגיד שהאור כבר לא מתפשט בשווה. והיכולת להגביל נקראת 'צמצום' – ה' מצמצם את עצמו. הוא יכול שיהיה מקום שהאור שלו מתפשט בו, והוא יכול שיהיה מקום שהאור שלו לא מתפשט בו. עד כאן הסבר האור והצמצום.

נגיד את הדברים עוד יותר טוב בנפש. נסתכל רגע על הנפש כדי שיהיה לנו יותר קל להבין מה הוא אומד פה:

יש את איך שהמציאות שלי עכשיו, אני נמצא פה נשמה בתוך גוף ומדבר איתכם. ואני מנסה לחשוב, מהי המציאות הזו ביחס לנשמה שלי? התשובה היא שביחס לנשמה שלי עצמה המציאות הזו היא בעצם עוד משהו שהנשמה מחליטה להלביש את עצמה בתוכו. אבל מה הנשמה עשתה כדי להגיע לפה? היא הייתה מופשטת לגמרי, והיא החליטה שהיא מתעלמת מהמציאות של עצמה כביכול והיא החליטה להתלבש במציאות מסוימת, בגבול מסוים. יש לה איזה ציור שבו היא מחליטה לצייר את עצמה, וכדי שהיא תוכל לצייר את עצמה בציור מסוים היא קודם כל מעלימה את כל האינסופיות שלה. הרצון להיכנס ולצייר את עצמי באופן מסוים למרות שהעלמתי את עצמי – זה נקרא קו.

אבל אחרי זה, איך אני מצייר את עצמי? אני מצייר את עצמי באישיות שלי. האישיות שלי היינו אדם קדמון, הציור שלי בתור אדם. כאן הנשמה המופשטת נכנסת לתוך האישיות שלי.

אבל עדיין אין זה מספיק. כאשר הנשמה מציירת את עצמה בתור אדם, היא עדיין דומה לעובר. אם נרצה להמשיל את המדרגות אחרת נאמר שאבא הוא א"ס ואמא היא הרחם שבו החלל פנוי, והעובר הוא א"ק. אבל אחרי שהאדם נולד הוא נהיה בעל מודעות והוא תופס את המציאות שלו. היכולת שלו לתפוס את המציאות שלו – הוא עולם האצילות.

אם אני קיים בלי שאני רואה את עצמי – אני דומה לא"ק. מה פירוש אדם קדמון? 'קדמון' הכוונה למשהו שקודם למה שאני מכיר. זו מדרגה שקדומה לכל המודעות שלי. כל המודעות שלי (עולם האצילות) היא תוצאה של עצם המציאות שלי (א"ק). עצם המציאות שלי קודמת לכך שאני תופס את המציאות שלי. התפיסה שאני תופס את המציאות שלי נקראת 'עשר ספירות דאצילות'.

נעשה עוד פעם סדר: מה הרב יצחק רוצה? להסתכל על האדם לא כמו שאנו רגילים. אנחנו רגילים להסתכל על האדם בתור גוף שבתוכו יש נשמה. כמו שאמרנו קודם בהקשר אחר, יש את ארץ ישראל ובתוכה יש את הקב"ה.

³ בעניין ההקבלה בין משל האור (אור א"ס, קו וכו') לבין משל הנפש (נשמה בלי גוף, עם גוף וכו') ראה בהרחבה בחוברת "הא"י החי".

אבל הרב יצחק לא רוצה להסתכל מלמטה, אלא להסתכל מלמעלה. הרב יצחק מסתכל שוקדם כל יש נשמה והיא אינסופית. היא בלי שום ציור, אין לה הגבלה מסוימת. והיא ממלאת את כל החלל.

נגיד זאת בעוד צורה: מה הכוונה שאין לה שום הגבלה? שאני לא יכול להסתכל עליה מבחוץ. כמו שאם אני אומר שארץ ישראל היא אינסופית ממילא לא משנה כמה שאני ייסע אני לא יגיע לחו"ל.

ואיך אני מצייר זאת בהקשר לענייננו? אם אני מסתכל על התענוג שיש לקב"ה מהמציאות כמו שהיא בארץ ישראל ייקח לי כל כך הרבה זמן, בלי סוף ממש, כי התענוג שיש לה' מאריך ישראל הוא בלי סוף. יוצא שאני אף פעם לא יגיע לחוץ לארץ מרוב התענוג שיש לי.

לכן יצחק אבינו, שעניינו תענוג, כמובא בדרושי חסידות, לא יצא מהארץ. הוא לא הצליח לצאת מרוב שהתענוג שלו אינסופי. כל הזמן הוא צוחק, לכן הוא לא מצליח להגיע לגבול. יצחק אותיות קץ-חי, ללמדך אפילו הקץ שלו חי. גם כאשר עוקדים אותו הוא נשאר בחיים וממשיך לחיות.

נחזור לענייננו:

אם אני מסתכל מלמעלה, הנשמה היא בלי שום גבול, בלי שום ציור, אלא שחלק מהאינסופיות של הנשמה הוא גם להיות מצוירת. אז הנשמה רוצה לצייר את עצמה. כדי שהנשמה תוכל לצייר את עצמה, היא צריכה להחליט שהיא קודם כל כבר לא מתפשטת. היא מעלימה את המציאות שלה. זה הצמצום, שהיא מעלימה את עצמה. ועצם העובדה שהיא מעלימה את עצמה זה קודם כל משהו מאוד נחמד, כי זה עוד אופן שבו הנשמה מגלה את עצמה. יש איך שהיא מגלה את עצמה בתור אור שמתפשט, ויש איך שהיא מגלה את עצמה בכך שהיא לא מתפשטת.

לאחר מכן הנשמה מחליטה לצייר את עצמה. עצם ההחלטה לצייר את עצמה באיזשהו ציור הוא ה'קו', שבוקע לתוך הצמצום, לתוך מה שהנשמה העלימה את עצמה. הנשמה מחליטה להיכנס לתוך ההעלם, ומחליטה להגיד איך היא רוצה להיות בתוך ההעלם.

ניתן דוגמה: נניח שאני בן אדם מאוד משוחרר, אני יכול להופיע בכל מיני צורות, ואני מחליט לצייר את עצמי באופן מסוים. אני נכנס לאיזה דמות. אין לי הגבלה בעצם, ואני מגביל את עצמי. עצם העובדה שאני רוצה להעלים את עצמי ולצייר את עצמי באופן מסוים זהו צמצום וקו.

ומה מצטייר שם? גוף, א"ק. יש פה ציור, כמו שהנשמה מצוירת את הגוף, אך היא כל כך נתונה בציור, שהיא בכלל לא חושבת על איך זה נראה. כמו שבו אדם שקוע במשהו מאוד חזק, והוא שקוע כל כך חזק שהוא לא רואה איך נראה מה שהוא שקוע בו. רק לאחר מכן האדם יוכל להסתכל מה היה פה, מה עבר עלי, ומי אני. כאשר הנשמה שקועה בלצייר את עצמה בלי מודעות ממילא היא לא יכולה לצייר את עצמה מלמטה למעלה. היא עסוקה ושקועה רק בלרדת למטה.

רק אחרי שכבר נולד פה משהו, פתאום אני יכול להסתכל על המציאות שלי. וכשאני רואה את עצם המציאות שלי – זה נקרא עולם האצילות. בעולם האצילות אני יכול לראות את כל האישיות שלי, לשים לב שיש אותי, שיש את איך שציירתי את עצמי.

כעת אני כבר לא אינסופי סתם, אלא אני אינסופי שצייר את עצמו בציור מסוים, ואני נתון עכשיו בלהסתכל על הציור שלי את עצמי. ובאמת, סתם כאשר אדם חושב לעצמו מהו בן אדם הוא לא חושב על עובר, אלא על משהו בעל מודעות שמצייר שהוא קיים.

לסיכום, מה הרב יצחק רוצה להגיד פה?

שיש נשמה (אא"ס), והיא העלימה את עצמה (צמצום), והחליטה לצייר עצמה באיזה ציור (קו), והציור הוא האישיות (א"ק), ועכשיו יש מודעות לאישיות (אצילות).

כל זה משל להסביר את סדר ההשתלשלות עד עולם האצילות.

חזרה על הפסקא

אחרי שהקדמנו את ההקדמה הזו נקרא עוד פעם את הפסקה הזו בלי הסוגריים, ושוב לאחר מכן עם הסוגריים:

והנה, בלשון הקבלה, הגלוי של "בלי גבול בגבול" הוא כל ענינו של קו וחוט אור א"ס ב"ה הבוקע לחלל הצמצום ושעל ידו מתהווים "אדם קדמון" וכל פרצופי האצילות וכו', בהם הוא מתלבש, כנשמה הממלאה את הגוף כנודע.

מה זה "כנודע"? איפה הדבר הזה נודע? הרב יצחק מתכוון פה בעיקר למה שכתוב ב'פתח אליהו' שפרצופי האצילות הם כמו "אברים דמלכא", "חסד דרועא ימינא שמאל דרועא שמאלא", כמו נשמה בגוף. זהו הציור והמשל שיש לעולם האצילות.

נקרא כעת את הסוגריים (החל מהשניות) כדי לא לדלג:

הבוקע (בסוד "אז יבקע כשחר אורך", יבקע אותיות יעקב, בחיר האבות כנודע, ובו עיקר הגלוי של "עצומ"ה... בתוך גוף", עיין באריכות בענין ג' אבות ביחס לבחינה זו בבאור יג)

למה דווקא יעקב אבינו? כתוב על יעקב אבינו שהוא דומה לאדם הראשון "שופריה דיעקב כעין שופריה דאדם הראשון", ואדם הראשון דומה לאדם דאצילות. וכן כתוב שמכנים את יעקב אבינו "בוראך יעקב", או אלקי ישראל, שכן יעקב אבינו נקרא "אל" לפעמים. עוד מעט נראה עוד כמה דברים מבהילים פה, בהמשך.

(כל "חלל" הוא "פנימיות" הכלי [חלל הכוונה לחלל שיש בתוך הכלי] דוקא, שרש נשמות ישראל, כמבואר בדא"ח, וכמו שיתבאר לקמן).

גופים אבל אלוקיים

כעת נחזור לאיפה שהיינו:

הקו (הו' ב"משולש פרטי") יוצא ממקום (הו' ב"רבוע פרטי") העגול הגדול, וכאשר מתגלה שרשו (מכה העצמות הנושא הפכים, וכמו שיתבאר ענין זה באריכות לקמן) באותם "גופין" אלקיים [מה הכוונה גופים אלקיים? הספירות. שכמו שאמרנו

נקראות "חֶסֶד דְּרוּעָא יִמִּינָא" וכו', גופים אלקיים.] (שגם פרצופי ב"ע וכו' בכלל לע"ל, וכן "מתנוצץ" עתה ע"י העבודה של מס"ג שבגוף הנברא דוקא)

פה הרב יצחק אומר משהו חשוב: גם פרצופי ב"ע, ולא רק הפרצופים באצילות הם גופים אלקיים. הם יתגלו כאלקיים לעתיד לבוא, וגם עכשיו הגילוי הזה מתנוצץ על ידי מסירות נפש.

יצא לנו שאנחנו צריכים לצייר טוב מה הכוונה שיש גוף ובכל אופן הוא אלקי, וכשם שאנו רוצים לצייר זאת על פרצופי האצילות כך אנו רוצים לצייר זאת על פרצופי ב"ע.

פה זה כתוב בסוגריים, ובהמשך הוא יותר ירחיב על כך אז נקרא את ההמשך

זוהי אמיתת הענין של גלוי "בלי גבול בגבול". וזה לשונו של כ"ק אדמו"ר מוהרש"ב נ"ע (המשך תע"ב אות סב): "המס"ג שבגוף דוקא מגיע הרבה יותר מהמס"ג שמצד הנשמה כו'. ובפרט בהביטול הגוף באופן כזה שמתאחד ממש עם האלקות, וכמו חנוך ואלהו שגופם נעשה גוף אלקי כו'... והביטול הזה שהגוף מתאחד באלקות י"ל שזהו מגיע בבחי' המקיף הכללי כו'. וזהו דלעתיד שיהי' אז גילוי בחי' המקיף הכללי, וכידוע בענין 'להללו שמו במחול', ד'שמו' הוא בחי' הקו למחול הוא בחי' העגול הגדול הסובב ומקיף כו'. ולעתיד יהיה חיבור ב' המדרגות וכמ"ש במ"א דלעתיד יהי' הקו גם בקצהו התחתון נוגע ודבוק בהאוא"ס הסובב מתחת העולמות כו', ועי"ז יהי' ע"י הקו גילוי בחי' או"ס הסובב ממש כו'... וע"כ יהי' היתרון דלעתיד מה שהגוף יהי' אלקות שזהו ע"י גילוי בחי' מקיף הכללי כו' ומגיעים לזה ע"י ביטול והתאחדות הכלים דוקא כו'".

מה הרב יצחק רוצה להסביר פה? הוא אומר שהציור הרגיל באר"י הוא כמו שאמרנו שבתחילה אא"ס היה מלא את כל החלל ואז הוא מפנה את עצמו, ומכניס עצמו למקום הפנוי. אבל כאשר הוא ממשיך את עצמו, הוא לא נוגע עד הסוף. יש קו שבוקע מהאא"ס ומתקדם לתוך הצמצום עוד ועוד אבל הוא לא מגיע לצד השני. וכעת הרב יצחק מביא שלעתיד לבוא הקו כן יגיע לצד השני. עכשיו מביא שלע"ל זה כן יגיע לצד השני.

מה נוצר כיום מכך שהקו לא מגיע לצד השני? שיש דירוג במציאות. ברגע שהקו בוקע, ככל שהוא יותר קרוב ללמעלה הוא יותר מחובר לאא"ס, וככל שהוא יותר למטה הוא יותר מרוחק. לענייננו, כאשר מדובר במשהו אלוקי הוא יותר אינסופי, פחות מכך משהו רוחני ומשהו גשמי הוא לגמרי מוגבל. ככל שהקו מכניס את עצמו יותר חזק פנימה הוא יותר כפוף להגבלה שהוא מגביל את עצמו.

בהתחלה אני מגביל את עצמי אך שם לב לכך שאני מגביל את עצמי, ומתישהו ככל שאני מגביל את עצמי יותר כך אני יותר ויותר נתפס לציור שציירתי את עצמי. ככל שהקו יורד יותר למטה, הוא יותר שוכח את המקור שלו.

לפי זה, מה הכוונה שהקו יורד ומגיע לצד השני? שגם מצד הלמטה יש לו קרבה לאור אין סוף. אז איך זה נראה? הייתי יכול לחשוב שאם הקו מגיע למטה מתבטלת כל הצורה הזו של ההתקדמות וההדרגה. אבל הרב יצחק מסביר שזה לא נכון, אלא הקו יורד עוד ועוד למטה וכשהוא מגיע ללמטה הוא נשאר עם האופי שלו כפי שהוא עדיין לא הגיע למטה.

במילים אחרות, הגוף נשאר גוף למרות שהוא נהיה אלוקי. הוא יורד ויורד, ויש גוף, והגוף הוא גם אלוקי. זה הציור שהוא רוצה לצייר.

התבוננות בסיפורי צדיקים

במוצאי שבת שמות הסתלק אדמו"ר הזקן לאחר שעשה הבדלה. העת הזו להסתלקות מתאימה לאדמו"ר הזקן, משום שמתוך שלושת המושגים "הכנעה-הבדלה-המתקה" החידוש העיקרי של אדמו"ר הזקן היה בהבדלה, ביכולת להבחין במדויק, ובעיקר ביכולת להבחין בנפש אלוקית לנפש בהמית.

סיפור ראשון – ונפשו קשורה בנפשו (מס' 112 ב'סיפורי חסידים')

אחד מגדולי החסידים של הרב בעל ה"תניא", ר' פנחס רויזס (בנו של הגאון ר' הניך משקלוב), היה נוהג לנסוע להרב בארבעה חדשים בשנה – באלול, תשרי, ניסן וסיון. וקרה פעם שנחלה בחודש תשרי ולא היה יכול לנסוע. בשמיני עצרת, כשישב ר' פנחס בסוכה וסעד, נזדעזע פתאום, באמצע הסעודה, עמד וקרא: "אוי רבי!", ופנה להמסובים ואמר: הרבי מעלה אותי עכשיו בזכרונו.

והרב, באמצע סעודתו, בשמיני עצרת, אמר להמסובים: פנחס רויזס זקוק עכשיו לרפואת הגוף. את שאין ביכולתי ליתן איני נותן לו, אבל רפואת הגוף אני נותן לו.

החסידים משקלוב, שהיו באותו מעמד אצל הרב, כשחזרו אחר החג לביתם, נכנסו תיכף לר' פנחס וביקשו שיתן להם משקה. נתן להם משקה וסחו לו את המאורע בסעודת הרב. אחר כך נודע להם שבאותה שעה שהרב הזכירו, קרא ר' פנחס "אוי, רבי!", והתחילו לסנוט בו: וכי זו מנין לך? כלום אתה חושב את עצמך ל"בעל מדריגה"?

השיב להם ר' פנחס: זה לא אני! כשהייתי בפעם הראשונה ב"יחידות" אצל רבנו מסרתי לו את הנפש שלי, כשהייתי אצלו בפעם השניה מסרתי לו את הרוח וכשהייתי אצלו בפעם השלישית מסרתי לו את הנשמה. ומכיון שכל הנ"ל (נפש רוח נשמה) שלי מסורים ונתונים לרבנו, הרי לא אני הוא היודע ולא אני המרגיש...

רבי פנחס רייזס היה אחד מהחסידים החשובים של אדמו"ר הזקן. הוא מיוחד כי הוא היה גם תלמיד חכם מאוד גדול, וגם גביר גדול. אדמו"ר הזקן היה שולח אותו לכל מיני משימות חשובות, הוא היה קצת שר החוץ שלו. הוא היה דמות חשובה במיוחד.

החסידים שהיו אצל אדמו"ר הזקן בשמיני עצרת היו שייכים לקהילה של רבי פנחס רייזס שגר בשיקלוב. כאשר הם חזרו הביתה, הם רצו לספר לרבי פנחס שאדמו"ר הזקן הזכיר אותו והוא בדרך אותו שיהיה בריא.

כאשר הם באו לספר לרבי פנחס בחדווה שהרבי הזכיר אותו, פתאום נודע להם שהוא כבר ידע את זה. אצל החסידים זו אשמה חטא אם אתה חושב את עצמך לבעל מדרגה.

התקשרות לרבי

קודם כל, הרב זוין שם את הסיפור שלנו במקום מאוד יפה, בהקשר של מה שכתוב "ונפשו קשורה בנפשו". הסיפור הוא על חסיד אמיתי שמתקשר התקשרות עמוקה מאוד לרבי שלו. דיברנו גם בפעם הקודמת על התקשרות. פה זה ממש הנושא של הסיפור שהקשר בין החסיד לבין הרבי גורם שבסוף החסיד יכול להגיד שזה שהוא יודע שהרבי מעלה אותו בזיכרוננו, זה לא הוא שיוודע, אלא זה הרבי שיוודע את זה.

כשהוא אמר את זה, זה התקבל אצל דעתם של החסידים וזה סימן שהוא לא שיקר, כי אחרת הם היו עוד יותר שופטים אותו.

אנחנו קודם כל נצייר קצת מה זה אומר ההתקשרות הזאת. מה זה אומר שהוא מסר את הנפש, הרוח והנשמה לרבי. עד כדי כך שהוא יכול להגיד שזה לא אני אלא הרבי.

קודם כל אנחנו צריכים לשים לב – מה זה אומר התקשרות לרבי? מה אנחנו רוצים להרוויח מההתקשרות? אם אני חושב שמה שאני ארוויח זה שהוא יתן לי בריאות הגוף אז זה לא התקשרות מספיק חזקה. אך אם אני אוכל להגיד שלא אני המרגיש ולא אני יודע אלא הרבי – זה משהו אמיתי.

ההתקשרות יכולה לגרום כזאת תחושה של קשר, שבעצם מה היא באה להגיד?

היא באה להגיד שבשורש שלנו אנחנו קשורים להשם אחד, אנחנו לגמרי אחד. מה שההתקשרות לצדיק, לרבי, בעיקר מביאה לי זה את היכולת לבטא בתוך עלמא דפרודא, בתוך העולם, שאנחנו נפרדים לגמרי אחד מהשני, שבעצם אנחנו מיוחדים ומאוחדים אצל הקב"ה. אמנם לכל נשמה יש את הגבול שלה ואת הכלי שלה ואנחנו נפרדים אחד מהשני, אבל התקשרות לרבי

¹ בעז'ה עתיד להופיע במעמקים של שבוע הבא.

יכולה להביא לידי ביטוי את מה שבשורש אנחנו כולנו עם ה' וה' הוא אחד. בשורש אנחנו ה' אחד.²

זה כמו שאני יכול לצייר שמצד ה' כל המציאות שלי היא רק חלק ממנו, כמו שאדמו"ר הזקן מביא כמה פעמים בתניא את דברי הרמב"ם ש"ה' הוא היודע והוא המדע והוא הידוע". שאם הוא יודע משהו הוא לא יודע משהו שהוא חוץ ממנו, אלא הוא יודע את עצמו, "בידיעת עצמו הוא יודע את כל הנבראים". איך שאני חווה את עצמי אני חווה את עצמי כנפרד מהשם אבל אני מבין שהשם מסתכל על זה אחרת, מסתכל עלי כחלק ממנו. כשהוא יודע אותי הוא יודע את עצמו ולא דבר חצוני ממנו.

ההתקשרות לרבי שמביאה אותי למודעות כזאת ולתחושה כזאת צריכה להיות חלק מהעבודה של חסיד.

בעל מדריגה

עכשיו נסביר מה זה נקרא בעל מדריגה.

אם אתה חושב שאתה בעל מדריגה זה גרוע. זה חטא. אבל, אם אתה חושב שזה לא אתה, אלא זה הוא, הרבי, שמרגיש ויודע, אז זה בסדר. אם אתה חושב שאתה כאילו 'בעלים' על הרבי כלומר שיש לך דמות של הרבי כדמות מאוד חשובה ויש את הדמות שלך גם מאוד חשובה. ככל שהדמות שלך הופכת להיות דמות חשובה ככה אתה נפרד מהרבי וזה כבר חטא. זה מייצר ישות, גאווה, נפרדות וחילוק בין הנשמות.

כל זה אם אתה חושב שאתה הבעלים על המדריגה שבה אתה נמצא, אבל, אם אתה מרגיש שכלל שאתה יותר בעל מדריגה ככה אתה פחות קיים בפני עצמך אלא בטל לקב"ה, אתה פשוט יותר נעלם. ההתקשרות לרבי זה לא שאני מצליח לדעת מה עושה הרבי עכשיו, אלא שאני מצליח להרגיש כמה בשורש הכל זה ה' אחד. זה מה שאני מרגיש, וממילא אני פחות קיים ופועל כנפרד וכל זה זה לא בזכותי ואני לא ה'בעלים' על המדריגה הזו.

חסידים כשהם שומעים את רבי פנחס רויזס אומר דבר כזה הם מרגישים שהאמירה שלו שהרבי מזכיר אותו באה לשדר ה' אחד ולא באה לשדר ש"לי יש קשרים מיוחדים עם הרבי", "אני יודע איך לתקשר", "אני חסיד מוכשר". זה נקרא בעל מדריגה וזה פסול.

ר' פנחס לא אומר את זה, אלא אומר שאני בזכות הרבי מרגיש שבעצם ה' אחד. שבעצם אין חילוק במציאות ונפרדות מוחלטת בין נשמות. אנחנו מושרשים בהשם אחד ואנחנו יכולים להגיד שאנחנו פשוט אותו אדם. זה שאני יכול להגיד את זה – זה לא אני אלא זה הרבי. מי זה שקפץ

² ראה בכל זה בהרחבה בשיעור על פרק ב' בתניא, מתשפ"ג.

שם באמצע הסעודה בשמיני עצרת? מי זה שצעק 'אוי רבי' ואמר שהרבי מעלה אותי בזכרונו? זה לא אני, זה הרבי.

אם כשזה קורה לו מה שעולה לו בראש זה שהוא מרגיש כמה ה' אחד זה הפוך מלהרגיש בעל מדריגה.

נחמד יותר - מה זה נקרא בעל מדריגה? שיש לי ציור שרציתי להגיע אליו שאני אוכל לדעת מה הרבי חושב ושיהיה לי רוח הקודש ואז אני אהיה נשמה חשובה. מה שזה יגרום זה להגדיל את הפער ביני לבין ה', ובין הרבי לבין החסידים שלא הגיעו למדריגה הזו ואז זה חטא.

בגלל התשובה שלו שזה מה שהיא אומרת החסידים ויתרו לו למרות שבאופן פשוט מי שיש לו רוח הקודש החסידים עושים לו 'פסק'. 'פסק' זה שנותנים לו מכות שיפסיק עם השטויות שלו. עושים את זה בשביל לחבר אותו שיהיה חלק מכל המשפחה החסידית. אבל אם הוא לא נהיה חסיד חשוב בגלל מה שהוא אלא הוא נהיה יותר פשוט, נהיה משהו שמשדר שכולם זה דבר אחד זה כבר מצוין ואין צורך ב'פסק'.

למסור את הנפש־רוח־נשמה

למה בחרתי לספר את זה ביום של ההילולה של האדמו"ר הזקן? עכשיו הוא עולה "מחיל אל חיל". זהו יום של התקשרות, וצריך להבין מה זה נקרא התקשרות.

צריך להבין מה הכוונה שהוא מוסר את הנפש, הרוח, הנשמה. הוא לא ידע שבסוף זה מה שיקרה לו והוא גם לא ידע שאחרי 200 שנה יספרו את הסיפור הזה שהוא מסר את הנר"ג שלו. הוא ודאי לא עשה את זה בשביל זה, וגם את המשפט שהוא אמר הוא לא חשב שיספרו. הוא פשוט רצה להתקשר, קשר אמת, שמבטא את מה שהשם הוא אחד. שאנחנו בעצם חלק ממנו.

ככה אנחנו צריכים להרגיש שאנחנו מתקשרים.

ניתן דוגמה: הרבה פעמים כשאתה מייעץ אתה מצטט את הבעל שם טוב או תלמידיו או צדיקים שהיו לפני כן. אתה יכול לצטט כך שעיקר מה שיושב לך בראש זה התוכן של מה שהם אמרו. אתה יכול גם לצטט באופן אחר שהעיקר זה שהם עכשיו נוכחים פה, ואתה יכול לצייר את זה שהם נוכחים פה, אז נוכח פה מה שה' הוא אחד. אתה מצייר מה אתה רוצה להרגיש בזה שאתה מזכיר את דברי הבעל שם טוב. האם אתה מזכיר איזה תוכן וזהו, האם בעל השמועה עומד ממש נגד עיניך והוא מתלבש בתוך הדיבור, או האם מה שהצדיק הזה כל עניינו הוא רק להגיד שה' אחד וזה מה שמתלבש בתוך מה שאתה מצטט ממנו.

כשאני מצטט משהו אני מרגיש שמאוד מאוד חשוב לי התוכן של מה שהוא אמר. זה ודאי לא רק תוכן יבש כי אחרת זה בעיה, כאילו אני משתמש בו. ולהגיד שאני רוצה להגיד שיש פה משהו שעומד מאחורי המילים האלה, שזה לא סתם מילים אלא הצדיק אמר אותם כך שזה היה חלק מהחיים שלו וזה לא היה איזה משהו חיצוני לו כמו שאצלי זה יכול היות גם אם זה מאד חשוב.

ניקח דוגמה: נחום איש גמזו נקרא על שם מה שהוא אומר. הוא הזהירה עם זה מאוד מאוד חזק עד כדי כך שזה נהיה השם שלו. זה חלק מהאישיות שלו. כשאני אומר 'גם זו לטובה' זה פתגם. אבל אצלו זה היה בחיים שלו. הוא באמת אמר 'גם זו לטובה'. זה היה איפה שהוא היה מונח לגמרי, כל כולו.

כשאני מצטט מצדיק משהו אני מצטט משהו שנותן גב אמיתי למילים האלה. זה לא סתם מילים, אלא זה משהו. המילים הללו באמת עם כיסוי. זה נקרא נפש.

אם המילים הם בלי כיסוי – זה גוף. אם כשאני מצטט את המילים שלו אני מרגיש שיש כיסוי למילים שלו, שלא סתם אמרתי את זה בשם צדיק, אלא אמרתי שיש צדיק שאמר אותו. כשצדיק אומר את זה, יש כיסוי למילים האלה. זה נקרא נפש.

אם אני רק מצטט אותו, מצטט אותו יבש – זה אפילו לא נפש, זה גוף. יש לי רק מילים. לא אכפת לי מי אמר את זה בכלל. זה גוף.

אם אני מצטט ואני מרגיש שיש כיסוי למילים, שיש משהו שעומד מאחורי המילים זה נקרא שיש התקשרות של הנפש. אבל אם אני לא רק מרגיש שיש פה כיסוי למילים, אלא אני מרגיש שאני רוצה שהנוכחות שלו תהיה פה, שהוא יהיה נוכח פה, ש'בעל השמועה יעמוד מול עיניך'. כמו שאדמו"ר הזקן כותב שאם אדם מצייר אפילו בדמיונו יכול להיות שתתעבר בו נשמת צדיק. המקום היחיד בתנאי שהאדמו"ר הזקן מדבר על דמיונות באופן חיובי זה שאם אדם מדמין שיש לו אהבת ה', מדמין שהוא באמת מואס ברע יכול להיות שתתעבר בו רוח מנשמת צדיק. ככה הוא כותב שם (פרק יד):

"להתענג ולשמוח בה' על ידי התבוננות בגדולת אינסוף ברוך הוא כפי יכולתו עד שיוודע בנפשו שלא יגיע למדרגה זו באמת לאמיתו כי אם בדמיונות, אף על פי כן עושה את שלו לקיים את השבועה שמשביעים תהיה צדיק והשם יעשה הטוב בעיניו"

הוא מדמין את זה, ובעזרת ה' – ה' יתחשב בזה.

מה זה אומר? כל אחד לפי עניינו מה שהשם מייעד לו.

"ועוד שההרגל על כל דבר שלטון נעשה טבע שני". אם אתה מתרגל לדמין את זה, זה הופך להיות טבע שני אצלך.

"כשירגיל למאס את הרע יהיה נמאס קצת באמת לשמח נפשו בה' על ידי התבוננות בגדולת ה' בהתעוררות דלתת התעוררות דלעילא וכולי האי ואולי (ואולי באמת יקרה דבר כזה) שיערה עליי רוח ממרום ויזכה לבחינת רוח משורש איזה צדיק שתתעבר בו לעבוד ה' בשמחה דכתיב שמחו צדיקים בה'. ותתקיים בו באמת השבועה שמשביעים תהי צדיק"

זאת אומרת שאם האדם מדמין שהצדיק נוכח בו, והוא מאוד רוצה את זה – יכול להיות שהצדיק יתעבר בתוכו. מה הכוונה שיתעבר בתוכו? כמו שיש ספינה עם מפרשים והרוח נכנסת לתוך המפרש ומניעה את הספינה, ככה יש צדיקים למעלה שכל הזמן מתפללים עלינו ומגנים עלינו.

אם אני רוצה לייצן איזושהי עצה, ואני מצטט איזושהו צדיק, חלק מהדמיון שלי זה שאני רוצה שהצדיק יבוא וגם הוא יפעיל כוח. גם הוא יהיה שותף. גם הוא ירצה שהמציאות פה תהיה יותר מתוקנת, יותר טובה. אז יכול להיות שתתעבר בו רוח של צדיק, שהרוח של הצדיק, הגלים שהוא מכה יקלטו בתוך המפרץ שאני פותח ובאמת זה יתחיל להזיז פה משהו.

אז אני צריך מאוד להיזהר, כי כשפתאום רוח כזאת מגיעה אני יכול גם לעוף. בעיקר מה שאני יכול זה כמו שיש ביטוי היום "לעוף על עצמי". אני מרגיש התרוממות. בגלל שיש לי מפרש אני קולט את הרוח בתוכי ואני בטוח שזה אני, ובאמת זה הוא. זה הצדיק. הוא מאוד רצה לעורר אותי ואני השבתי לו רעה תחת טובה, שאחרי שהוא באמת עורר אותי אמרתי לו 'זה אני! תפסיק! זה לא אתה! אני בעל המדרגה!'

זה שיש נוכחות של הצדיק בחיים שלנו שכשאנחנו אומרים דברים בשמו יכול להיות שאנחנו יכולים להתעורר ולהרגיש שהוא מעודד אותנו ושהוא מפיח בנו רוח, זה טוב מאוד. אבל אם אני פתאום מרגיש שאני בעל הרוח זה גרוע מאוד.

כדי שהתפיסה שלי תהיה אמיתית, שחם ושלוש לא יקרה שכשמגיעה רוח אז אני כבר לא אתגעגע אני צריך להרגיש שעיקר מה שהצדיק רוצה לתת לי זה ש' אחד. שזה שהוא מרים אותי עם הרוח זה בגלל שהוא בפנים מרגיש שכולנו דבר אחד, שהוא לא מרגיש שאני נפרד ממנו, שהוא מרגיש שאני חלק ממנו ושאיני מרגיש שהוא חלק מהשם.

יוצא שיש לנו פה 3 תפיסות:

כשאני מצטט, מביא עצה מהבעל שם טוב או מהאדמו"ר הזקן יש אפשרות אחת – שאני אומר שהוא אומר את זה, והוא עומד מאחורי זה. ויש ב' – שהוא אומר את זה, אך הוא לא עומד מאחורי זה. זה לא משנה, סתם אמרתי את זה, זה גוף יבש.

זה שאני אומר שהוא אמר את זה ולכן יש כיסוי לדברים, זה עושה שאלו לא דברים בעלמא. מיישור התייגע על כך, וזה האמת שלו. הוא ביטא את האמת שלו כשהוא אמר את הדברים האלה. זה נפש.

בנוסף, יש תפיסה שלישית – שאני מרגיש שהוא עורר אותי, אני מדמין שהוא נוכח פה והוא מכה בי גלים ושבלעדיי הייתי רפוי, נפול. הדמיונות שיש לי עליו גרמו שהוא נקלט בתוכי. הרוח שהוא משדר פועלת, אבל אז אני צריך להיזהר שאני אגיד את מה שהוא רוצה, ולא מה אני הרווחתי ורציתי, שרציתי שהוא יעורר אותי והנה אני בעל כישרון להיות מתעורר על ידי צדיקים. אחד שאומר ככה – הוא אחד שמרגיש שהוא בעל מדרגה, שיש לו רוח הקודש. שהוא מוכשר כך שיכול לקרוא סיפור צדיקים וזה יעורר אותו.

חוץ מזה יש מי שזה מעורר אותו, והוא חושב שזה לגמרי הוא. שזה לא משנה אם יש פה צדיק או לא היה צדיק, הוא קרא וזה מספיק בשביל לעורר את עצמו. זה משהו אחר לגמרי ממה שאנחנו מדברים עליו עכשיו. אנחנו מדברים על זה שהוא מרגיש שהיה לו איזו שהיא התקשרות לצדיק. שהצדיק פועל בו. אז יש את החשש שהחסידים חששו ממנו בסיפור ואם הוא מבין מה הצדיק

רוצה, שהצדיק רוצה באמת שיהיה לו אמונה בה' אחד, אז כמו שיש פה בסיפור הוא יצא זכאי מהדין שדנו אותו. זה הסיפור ראשון.

סיפור שני – "ונתן לי לחם לאכול ובגד ללבוש" (סיפורי חסידים, סיפור 72)

בחתונה הגדולה דלובין, חתונת הנכדים של הרב הקדוש רבי לוי יצחק מברדיטשוב ז"ל ושל האדמו"ר הזקן בעל התניא ז"ל, היו גם שני הסבים הצדיקים בכבודם ובעצמם.

בשעת סעודת הנישואין שותה אדמו"ר הזקן לחיים למחותנו הצדיק מברדיטשוב: "לחיים, מחותן! השם יתברך יעזור לנו בגשמיות וברוחניות"

שאלו הצדיק מברדיטשוב: "הא כיצד, מחותן? גשמיות קודמת לרוחניות?"

השיב האדמו"ר הזקן: "כך מצינו אצל יעקב אבינו עליו השלום, בפרשת ויצא: "ונתן לי לחם לאכול ובגד ללבוש... והיה ה' לי לאלוקים". הרי שהקדים גשמיות לרוחניות".

שאלו שוב הצדיק מברדיטשוב: "כלום יש לדמות הגשמיות של יעקב אבינו לזו שלנו?"

השיב אדמו"ר הזקן: "וכלום יש לדמות הרוחניות שלנו לזו של יעקב אבינו?"

מעלת הגוף היהודי

מה שהאדמו"ר הזקן בירך, שהוא הקדים גשמיות לרוחניות זה כמו הסדר בו האדם נברא, שקודם ה' עושה עפר מן האדמה ואחרי זה נופח בו נשמה. כמו כשילד נולד – בהתחלה כל העיסוק הוא בגשמיות, לאט לאט הוא גדל ואז העיסוק עובר יותר ויותר לעיסוק ברוחניות. אז הוא מברך קודם בגשמיות ואחרי זה ברוחניות.

באמת, ראייה נוספת לאדמו"ר הזקן שהוא לא מביא ואני לא יודע למה, היא מברכת כוהנים. כשהכהנים מברכים את העם "ברוך ה' וישמרך" באופן פשוט הפשט הוא לגשמיות. רק אחר כך "יאר השם פניו אליך ויחונך", כבר משהו רוחני שהוא יחון אותך, יתן לך רחמים. אחר כך עוד יותר, "ישא ה' פניו אליך" – שיה' נושא פנים הכוונה זה שהוא מרומם יותר מהברכה הקודמת. "ישא ה' פניו אליך וישם לך שלום".

בכל אופן אדמו"ר הזקן לא הביא את זה. מסתמא יש הרבה מה להסביר בזה. הוא הביא מה שיעקב מתפלל ומבקש מה'. שאם ייתן לי לחם לאכול ובגד ללבוש ויהיה ה' לי לאלוקים אז אני אתן מעשרות. מקדימים גשמיות לרוחניות. זה נושא אחד.

בעצם אדמו"ר הזקן רוצה להגיד שהגשמיות של יהודי היא איך שהשם יתגלה ממש מתוך המציאות. מתוך זה יש רוחניות. כיוון שיש אלקות בגשמיות של היהודי לכן יכול להיות שגם

הרוחניות תהיה אלוקית, אבל אם אני מזלזל בגשמיות ואני לא מבין שיש בתוכה אלקות, גם הרוחניות תהיה כביכול פחות אלוקית.

מה אלוקי בגשמיות? מה שהשם בחר בגוף של עם ישראל. כך האדמו"ר הזקן מסביר בתניא (פרק מט). אם גוי נענע לולב אין לזה שום משמעות. אם יהודי מנענע לולב בגשמיות בלי כוונה נעלית, סתם הוא עושה מצווה – יש לזה משמעות.

ה' בחר בגוף של היהודי, לא רק בגוף שלו. הפוך – בגוף אין כל כך בחירה. היא פשוט שונה. את הגוף היהודי שבו אנו והגויים דומים – ה' בחר. הוא החליט שזה משמעותי שיהודי מקיים מצוות בגוף, וזה לא משמעותי אם הגוי מקיים מצוות בגוף.

בגלל שאני חושב שבגוף יש בחירה אלוקית, שהשם רוצה בגוף ממש, בגלל זה אני יכול לברך גם בגוף וגם בגוף.

רוחניות מתוך גשמיות

רבי לוי יצחק שואל את אדמו"ר הזקן למה הוא מקדים את הגשמיות לרוחניות, והאדמו"ר הזקן מביא לו ראיה. אחרי שאדמו"ר הזקן מביא לו את הראיה, יש לר' לוי יצחק קושיה. ר' לוי יצחק אומר לאדמו"ר הזקן – שהרי הגשמיות של יעקב אבינו היא אחרת לגמרי מהגשמיות שלנו. הוא הבין מה האדמו"ר הזקן אומר לו, ויש לו קושיה על דבריו.

ר' לוי יצחק אומר שהרי אצל יעקב אבינו הגשמיות שלו באמת הביאה לרוחניות, אז אתה יכול להגיד שבאמת הגשמיות קודמת לרוחניות כי היא זו שמביאה את הרוחניות. אבל אצלנו מי אמר שהגשמיות תוביל לרוחניות? לכן מי אמר שטוב לברך קודם בגשמיות ואחר כך ברוחניות?...

ובכל זאת, מה הסברא של אדמו"ר הזקן? שהגשמיות זה משהו שה' נוכח בו. ה' בחר בגשמיות של היהודי. אדרבה – היא מה שמביא לרוחניות של היהודי.

ר' לוי יצחק אומר שאני מבין שיש מקום לזה שהגשמיות תביא לרוחניות, אבל מי אמר שזה ככה? איך אפשר לדמות את הגשמיות של יעקב אבינו לשלנו? הגשמיות של יעקב אבינו כל כולה מביאה לרוחניות ושלנו – לא ברור כל כך...

מה אומר אדמו"ר הזקן? שגם אי אפשר לדמות את הרוחניות שלנו לזו של יעקב אבינו. בהתחלה זה נשמע כמו איזשהו ווארט, כאילו זה רק מאזן את התמונה. אבל לכאורה הקושיה של רבי לוי יצחק עדיין חזקה ולא כל כך עניית עליה...

מה באמת מתוך האדמו"ר הזקן? זה שאתה אומר שהגשמיות לא בהכרח מביאה לרוחניות, ולכן ממילא לכאורה היא לא נצרכת ולא טובה, זה בגלל שאתה מצייר רוחניות בצורה אחרת מאיך שאני מצייר רוחניות. כשאני רוצה לצייר רוחניות – אני לא יכול לצייר רוחניות אם לא קודם לה גשמיות. זה לא יעזור אם אני ארצה שתהיה רוחניות, והרוחניות הזו לא תבוא מגשמיות. אם אין הקדמה של גשמיות – זה בעיה.

רבי לוי יצחק רוצה לצייר גשמיות המותנית בכך שאני אלך על הגשמיות כהקדמה לרוחניות, ואם הגשמיות תוביל אותי לרוחניות – טוב. אם היא לא תעשה את זה – אז עדיף ללכת על הרוחניות ישר.

ואדמו"ר הזקן אומר שלא, זה לא הולך ככה. צריך שהרוחניות תגיע מתוך המציאות הגשמית של האדם. זה מה שה' רוצה. ה' רוצה שנהיה נשמות בגופים, כדי שתהיה לנו בחירה ממש. כמו שה' בחר בגוף כי הוא רצה שלנשמה תהיה בחירה מתוך ההתעצמות שלה עם הגוף. ה' לא רוצה סתם רוחניות, אלא רוחניות שנובעת מכך שיש חיבור לגשמיות שגורם בחירה.

יכולות להיות המון מדרגות רוחניות, אבל אם הן לא מגיעות מהחיבור לגשמיות, מזה שבסוף נבראתי נשמה בגוף ויש לי בחירה – זה לא מה שאני מחפש.

אני מחפש רק את מה שמגיע מלמטה, מבחירה, מחיבור לגשמיות. זה מה שאדמו"ר הזקן עונה לו. אתה מחפש רוחניות הכוונה שאתה מחפש המון התלהבות, ואני מחפש רוחניות שהיא בעצם עבודה כתוצאה מבחירה. באמת אין קשר בין איפה שאני אגיע לעומת מה שיעקב אבינו הגיע. ואף על פי שאין קשר אני לא רוצה שהמסלול יהיה שונה. אני רוצה שהמסלול יהיה בדיוק כמו אצל יעקב אבינו.

מה זה המסלול הזה? אני רוצה שתהיה קודם גשמיות בבחירה ואחרי זה רוחניות.

אתה מקשה עלי שאולי אגיע למדרגה נמוכה? אני אומר שלא משנה לאיפה אגיע זה טוב. זה יקר, ה' אוהב את זה. הוא רואה פה בן אדם, איש עם בחירה של האדם, יש פה יהודי. אבל אם יש פה רוחניות שלא נובעת מהגשמיות אז אין פה יהודי, יש פה המון רוח אבל אין יהודי.

נגיד זאת בצורה מאוד ארצית: אמא שהילד שלה מגיע מהגן, והוא מביא ציור. אפשר לקרוא לזה קשקוש. במקרה אחר הוא יכול להביא משהו מאוד יפה שהגננת ציירה. לאמא ברור שהיא חושבת שהקשקוש של הילד זה ציור, והציור של הגננת זה קשקוש. אז מה אם הגננת עשתה כל מיני דברים... זה סתם קשקוש. אבל מה שהילד שלי עשה זה יצירה.

אותו דבר האדמו"ר הזקן רוצה שכל ילד יצייר – אפשר לקרוא לזה קשקוש שלו – אבל זה יהיה הבחירה שלו, ההתעצמות שלו לעבוד את ה'.

אל תתעלם מה'

נחזור למה שדיברנו קודם: האם יכול להיות מדרגות אצל גוי?

יכולים להיות כל מיני דברים מאוד יפים. אני יכול אפילו להגיד שהרבה פעמים בדקתי וראיתי שאנשים פשוטים עושים מופתים לא פחות מצדיקים. יש מלא. אם נפתח את העיניים נראה שהרבה פעמים כשאדם מתפלל, יהודי פשוט, זה עובד.

למה אנחנו מזלזלים בזה? כי לפעמים האדם מתגאה בזה ואז זה נגמר לו. אבל אם נשמע הרבה סיפורים ולא נזלזל ולא ניקח רק איזה צדיק ונחשוב שהוא בעל מדרגה, נראה שפתאום יש הרבה דברים מופלאים שקורים במציאות. ה' באמת מקשיב.

אם אני מנסה לחפש אם אני בעל מדריגה – זה בעיה. אבל אם אני מחפש האם ה' נוכח פה וזה מה שמעניין אותי, אני אראה שקורה הרבה פעמים שה' נוכח. אפילו האדם עצמו קורים לו הרבה פעמים דברים פלאיים והוא אומר 'לא יכול להיות'. 'התפללתי וה' ענה לי? לא יכול להיות' והוא זורק את זה. הוא גם זורק את זה קצת בצדק, כי הוא אומר שאם אני אגיד שזה באמת קרה אז אני ממש צדיק, וזה באמת לא יכול להיות...

ביקשת, ה' נתן לך. מה זה קשור לזה שאתה צדיק? התפללת לה', וה' הסכים לתת לך. זה הכל. רק אתה אומר שלא יכול להיות דבר כזה שה' יענה לתפילה שלי ואם זה כן קרה אז בטוח שאני צדיק. שתי האפשרויות לא נכונות.

מה שרציתי להגיד זה שמה שלמדנו בסיפור הקודם זה שאם באמת קורה לך משהו – אל תחשוב שלא יכול להיות, רק אל תחשוב שזה בזכותך. נניח הזכרת את האדמו"ר הזקן וזה עשה לך טוב, אל תחשוב שזה לא רוח שהגיעה ממנו. האדמו"ר הזקן מאוד רוצה לעזור אותך, כל הזמן, ויכול להיות שהוא גם החליט שזה יצליח לו. יכול להיות שהוא מחליט לעזור אותך.

באת ואמרת איזה משהו לעצמך – 'לא יכול להיות שהאדמו"ר הזקן יעזור לי'. אתה יכול גם להגיד שאם הוא באמת עזר לי כנראה שאני באמת משהו משהו. באמת באמת שתי האפשרויות זה שטויות והאמת היא שהוא עזר לך בגלל שהוא באמת רוצה לעזור לך, ולא כי אתה משהו. האפשרות השלישית, שהאדם מרגיש שזה הוא מעצמו זה כבר כאילו הוא רוצה להיות נפרד.

האדמו"ר הזקן לא רוצה להקטין לך את הבחירה. יש לך בחירה, והבחירה היא מאוד חשובה. השאלה היא מה אתה בוחר. בסוף אתה בוחר להגיד שה' אחד. שהכול זה השם ולבחוור בזה. חלק מזה שאני בוחר זה לבחוור שיש קשר בין הנשמות ואם האדמו"ר הזקן מחזק אותי אז הוא באמת מעורר אותי. יש צדיקים שזה מאוד חזק אצלם.

דמות הצדיק – בין רבי אלימלך לאדמו"ר הזקן

ר' אלימלך אומר שתקרא את אחת ההדרכות שהוא כותב ותצייר כאילו איש גדול עומד עליך ומסביר לך חזק את המילים האלה. בעצם הוא מתכוון לעצמו. הוא רוצה שתצייר שהוא עומד עליך וברגש הכי גדול מנסה שתתעורר מזה.

למה אצל אדמו"ר הזקן לא מצינו דבר כזה?

אפשר לחשוב שהוא באמת לא עושה את זה, אבל זה שטות לחשוב ככה. הוא רק רוצה שאחשוב שה' אחד. שאין הבדל בכלל בינו לבין ה', שאנחנו אחד ממש ולכן הוא לא מספר לי את זה שהוא אומר לי להתעורר.

הצדיקים הם גם קומה שלמה, כל אחד יש לו את העניין שלו.

זה העניין של האדמו"ר הזקן, לדאוג שכל הזמן נישאר לך בראש חזק שה' אחד. אז הוא לא יעזור אותך בצורה כזאת שפתאום אתה תראה אותו כדמות, הוא רוצה שכשאתה מתקשר תרגיש ה' אחד.

לצייר כמו שרבי אלימלך מצייר, זה לצייר נשמה בתוך דמות מסוימת, אמנם לא כל כך ממושמת. קצת דומה למה ששאלו את הבת של רבי אלימלך אחרי שהוא נפטר או לקראת פטירתו אם יהיו מופתים ממנו גם אחרי הפטירה. היא ענתה תשובה יפהפיה: אם כשהוא היה עם נעליים היה עושה מופתים, אז כשהוא עם נעלי בית בטח שיוכל לעשות. עם הגוף, שהוא עוד קשה כמו נעל, ובכל אופן נשמת רבי אלימלך האירה דרך הנעל, אז קל וחומר שהיא יכולה להאיר דרך לבוש יותר עדין.

אדמו"ר הזקן אומר לעשות הבדלה, לחלק: יש ה' אחד, שזה לגמרי משהו שלא נתפס אצלנו, ויש את המציאות אצלנו. כמו חילוק בין הגוף לנשמה, שזה ממש מחולק, יש את הגוף ויש את הנשמה. למרות שהנשמה היא לגמרי נשמה, ולא מתלבשת בשום דבר מצד עצמה, היא מתכללת בה, והגוף מצד עצמו נפרד – ובכל זאת ה' מחבר אותם ביחד, ככה זה אצל אדמו"ר הזקן.

כשאני לומד אני רוצה להבין ואפילו להתקשר למשהו שהוא כביכול 'שניות'. ה' נקלט בתוכי, על עף שאני כביכול תודעה נפרדת לגמרי ממנו. שני ההפכים מתלבשים אחד בתוך השני. לכן אצל אדמו"ר הזקן ההבדלה מאוד חזקה.

זכותו יגן עלינו?

נסיים בעוד משהו מיוחד:

האדמו"ר הזקן אמר לאחר מנכדיו, שאחר פטירתו לא יגידו את המילים "זכותו יגן עלינו".

כי בדרך כלל כאשר אומרים את המילים הללו מושכים שפע ללמטה, ומעוררים אותו להשפיע. אבל אותי לא תמצאו – כי אני מתכלל בה', אי אפשר למצוא אותי. מה שאתם יכולים זה פשוט להתפלל לה' סתם. אני יכול לעשות שתתפללו לה', ישנה התקשרות, ה' מצטייר בתור משהו שרוצה שיתפללו לה'.

בעזרת השם שנידבק בדרכיו ובאורחותיו, שנזכה לגילוי שיהיה השם למלך על כל הארץ, ביום ההוא יהיה השם אחד ושמו אחד.

שו"ת בעבודת ה'

אכילה לעבוד ה'

או לא כדאי לשקוע בגשמיות, האם זה לכתחילה או בדיעבד, וכל השאלות הללו – קודם כל אני צריך לשאול את עצמי האם זה מקרב אותי לקב"ה ועושה לי יותר אהבת ה', או פחות אהבת ה'. זו השאלה שצריכה להישאל. הרבה פעמים מה שקורה הוא שכשאדם לא אוכל זה מכווץ אותו, לפעמים זה גם מוליד בו כעס על הקב"ה, ואם אדם בשביל לא לכעוס על הקב"ה, לא להיות מכווץ, הוא אוכל – ודאי יותר טוב לא להיות מכווץ מאשר לא לאכול, לא לאכול זה רק אמצעי. אבל לא להיות בכעס עם ה' – זה הדבר עצמו, להיות קשור לקב"ה. רק הרבה פעמים זה עובד הפוך, כלומר שאם אתה שקוע יותר מידי בגשמיות – זה גורם לך לכעס, זה גורם לך שאתה שקוע במשהו אחר, והקב"ה לא מעניין אותך. לפעמים זה יוצא שבחשבון אני מעדיף שתפרוש מהגשמיות, ושהשכל שלך קצת יתנקה ותוכל להבין שיש משהו כזה קשר עם הקב"ה, כי מרוב שאתה שקוע בגשמיות אתה לא יכול להבין שיש דבר כזה בכלל. הרבה אנשים חושבים שאין דבר כזה להיות עם תענוג מה, יש רק תענוג מגשמיות, אבל הקב"ה – נו, אין מה לעשות.. כשמישהו חי כך, שהקב"ה זה אילון והגשמיות זה תענוג – אז הרבה פעמים הסיגופים עוזרים לו מאד לענין הזה, להבין

שאלה: אנחנו לומדים תניא פרק ז', וראינו כתוב על דברים המותרים שהם בג' קליפות הטמאות ואחר כך עולים לקדושה. השאלות שהתעוררו – האם זה עולה לה' רק אם זה מכח האכילה הזו עדיין כששב לה' ועוד שאלה – האם אפשר לאכול גם פיגוקים וזה לה' ולתורתו? איפה עובר הגבול? ועוד – אם מישהו מלא שמחה מהלימוד דוקא או מהמצוות – אז לא צריך לשמוח מדברים גשמיים, למה צריך בשרא דתורא? זו מדרגה פחותה לכאורה!

תשובה: נגיד קודם כל הנחות עבודה פשוטות – למה אנחנו לא רוצים שאדם לא יהיה שטוף בגשמיות – האם בגלל שאנחנו חושבים שגשמיות זה רע או שהעיקר זה שאלוקות זה טוב? ברור שעיקר מה שאנחנו רוצים להגיד הוא שאלוקות זה טוב, קשר עם הקב"ה זה טוב, זה העיקר. הבעיה בגשמיות היא שהיא מרחיקה את האדם מה'. זה צריך להיות משהו שמונח פשוט. הבעיה בגשמיות היא שהיא מרחיקה את האדם מהקב"ה. אין בעיה בגשמיות בגלל שגשמיות היא מצד עצמה רעה. מה מגדיר אותה כרעה? זה שהיא מרחיקה מהקב"ה. ממילא אנחנו מבינים שהמדד לשאלה האם כדאי לשקוע בגשמיות

המצב שקמים מאוחר, הולכים לישון מאוחר... – צריכים להיות עובדי ה'! להיות זריזים, קלים, לא להיות שמנים (המהר"ש הסתגף מאד, כנודע, וגם הרבי כר, כל הרביים – כי זה היה מעניין להם..). הענין הוא שאדם רוצה להיות קליל ולא להיות שמן. היום מרוב שמפחדים מהישות שיש בתעניות אז לפעמים מפסידים את הדבר המאד פשוט הזה שהוא גם כיף באמת, יש הרבה ישות גם בלאכול. כשקוראים סתם כך את אדמו"ר הזקן – זה מה שהוא אומר בדרך כלל, למעט כמה שיותר בתענוגי העולם הזה כי הם הפכים אותך להיות מאד כבד ולא זריז בעבודת ה', לא רוחני. זה טוב שאנשים דוקא יתחילו ליהנות מהחיים, וידעו שיש חיים מאד מעניינים בצומות, ברוחניות, לא רק אוכל נותן תענוג בחיים. אמנם בשבת אומרים לאכול, הרבי – אגב – היה עם בשבת.

שאלה: איך מותר? **תשובה:** מי שהאכילה מכבידה עליו – מותר, כך כתוב בהלכה. אם האכילה היא צער לו – יכול לא לאכול. הרבי היה מתוועד, אומר דברי תורה, והאכילה רק מפריעה לו באמצע העבודה.

שאלה: זה לא שפעם היו צמים כדי להסתגף וכו' ולא כדי ליהנות מהחיים? **תשובה:** לי יש תענוג להגיד לכם את הצד הזה. בדור הזה אני מרגיש שהרבה פעמים אנשים מרוב שהם רוצים להגיד שטוב להיות שמנים וליהנות מהחיים והכל צריך להיות בסבבה בעבודת ה' – מרוב שרוצים כל הזמן שתחבקו אותי ותלטפו אותי – אז אני לפחות – עושה לי חיות להגיד את זה יותר מאשר להגיד הפוך..

שאלה: בחסידות יש איזה ענין של 'בכל דרכיך דעה', שאם הקב"ה קבע שצריך לאכול בשבת – אז צריך להרגיש שדווקא זה העבודה.

שזה לא כך. לפעמים זה עוזר. זה טוב שאתם שואלים את זה עכשיו, כי אנחנו מתחילים כעת את השובב"ם, וזו הזדמנות לכל מי שאוהב לצום – למרות שחסידים לא אוהבים לצום, הרבי לא אהב שצמים – אם כמה יצומו כאן – לא נכעס... אם זה משעשע. אפשר לשחק כדורגל, ואפשר לצום... אם אדם צם, נהנה מזה ששובב"ם זו הזדמנות להתחזק – אז מצוין. אם צום מרחיק אותו משמחה ואהבה לה' – זה ודאי לא טוב, אבל אם זה עושה אותו יותר מרוכז בזה שיש הוא החיים שלנו וזה העיקר – אז מצוין. אם אחד צם – לא בגלל שאני לא אוכל אלא בגלל שאני רוצה להיות מרוכז בעבודת ה' – אז מצוין

תלמיד: המהר"ש אמר למישהו שהוא צריך לשום 14 אלף תעניות על משהו. אבל זה לא אנושי – אז הוא אמר לו שלצום זה לא 'לא-לאכול', זה להרוות, לצום זה להתבונן חצי שעה באלוקות.

הרב: אתה לא רוצה לשמוע לעצה שלי... בסדר, אל תצום... העיקר שתחייך.

אני לא אוהב שיוציאים כל כך הרבה נגד הצומות, כי גם הצומות עושים הרחבת הדעת, כשאדם עסוק בלצטט הרבה את המהר"ש הוא יכול מרוב שומן לא לזוז... אולי אם הוא יצום ארבעה-חמישה ימים בשבוע – זה יכול להיות מעניין, פתאום יתחיל לזוז לו משהו בחיים. אם הוא יעשה ענין מזה שהוא צם – זה לא דרכם של חסידים, אבל אם הוא יתחיל לזוז – למה לא?

אני אומר את זה הפוך מאדמו"ר הזקן כאילו, הוא אמר – אם צריך לאכול – שיאכל, ואני אומר – אם הוא צריך לצום – שיצום, למה לא? מה אתם עושים מזה ענין? אם בשני וחמישי של שובב"ם הוא שקוע בבית המדרש ולא יורד לחדר האוכל – בשביל הספורט, שיהיה עובד ה' קצת, במקום

קהילה בנויה בעם ישראל, ואם יש דברים שוליים אז מה רמת העיסוק בהם?

תשובה: אדם מורכב מהרבה מדרגות, וגם קהילה בנויה מהרבה מדרגות, זה לא רק זה או רק זה, או גם זה וגם זה – אלא זו מערכת שלמה שבנויה טוב ונותנת לך מעטפת של הרבה דברים. זה הולך במעגלים – יש אדם, יש לו משפחה, יש לו קהילה, יש לו עם ישראל. כך בנוי בקרבן פסח – כך מתגבש עם ישראל ביציאת מצרים. האדם עצמו חייב בקרבן פסח, אבל עדיף שיהיה עם המשפחה שלו, ואם היא קטנה – הוא עושה חבורה, וכולם ביחד זה עם ישראל, כך זה בנוי – מעגלים מעגלים. כל מעגל הוא מעטפת שלמה. יש כאלה שמכניס את התה ומבשלים את הצ'ולענט, ויש כאלה שדואגים כלכלית, ויש כאלה שארגוני, ויש כאלה שבתורה – קהילה זה דבר שם עם הרבה הרבה דברים. יש לקהילה הרבה מעלות, והיא בעצם עוד מעגל, עוד סוג של מעגל. אם הקהילה הופכת להיות יותר מידי בלי שהוא רואה שזה עוד מעגל, ויש מעגל יותר גדול של עם ישראל – זה גם לא טוב.

העצדת קידושין לנישואין

שאלה: למה בדורות האחרונים הצמידו קידושין לנישואין – שלא כמו שנהגו פעם?

תשובה: פעם החיים היו כך שהאדם עד הנשואין שלו היה גר יחד עם הוריו ממש. כך זה היה באופן פשוט – המעבר היה מלהיות אצל ההורים לכך שהוא מקים בית, ולא היה באמצע. היום יש דירות רווקים, פנימיות, ממוצעים בין חיים של ההורים לבין הקמת המשפחה. זה התפתח עם הדורות, פעם לא היו פנימיות, זה לא היה דבר מצוי (מה שהלכו ללמוד תורה – זה היה גם אחרי הנשואין, ובכל מקרה זה היה אצל משפחה או משהו

תשובה: לפי השאלה שלך, לפי הנחת העבודה שלך בשאלה, הרבי גומר להתפלל, מתוועד, אומר מאמר, מגיעה פתאום שקיעה ואומרים לו – תפסיק – לא נעים לו להפסיק, הוא מעדיף שייגידו לו שהוא יכול להמשיך – לפי השאלה שלך – מה הוא אמור לעשות? להפסיק? גם אתה מודה שלא. אז אנחנו מסכימים. תסכים אתי שאתה רואה כמה האנשים מחפשים שיהיה מותר להם לאכול ולישון וכו'. מה קרה? שיהיה גם מותר לצום, מה יש?.. לא נורא, מגיעים השובבים, אם יהיו כאן כמה חברה' שיעצמו, יכניסו את כולם לאוירה של קדושה, מה רע? בפרט שזה יעשה חיוך גדול לפלוגי, והוא יצחק עליהם, והם יגידו שהרב איציק אמר, וכו' – משהו יתחיל לזוז... .

שאלה: אין ענין באוכל של בידור ניצוצות?

תשובה: בידור ניצוצות זה שבאוכל יש משהו חי, וזה עושה אותך עוד יותר חי בקשר עם ה'. דוגמא לבידור ניצוצות זה כמו שאנשים מגיעים לחתונה, ויש כאלה שיושבים בתוך הצלחת ויש כאלה שרוקדים, ואתה מצליח לקחת משהו מתוך הצלחת ולהכניס אותו לריקודים, ואתה הופך אותו משמן להיות רזה – זה נקרא שלקחת את הניצוץ שהיה בצלחת ושמת אותו בריקוד. זה בידור ניצוצות. זה לא שרוקדתי והחלטתי שצריך לברר ניצוצות ולכן התיישבתי בתוך הצלחת ואף אחד לא יכול להקים אותי ודי, וכולם בתוך הצלחת.

איך בונים קהילה?

שאלה: האם קהילה צריכה להיות בנויה כמו צ'ולנט, מסביב לכל מיני דברים חוץ מתורה והיותנו תלמידים של אותו רבי. סביב מה

שאלה: גם לפני 300-400 שנה התחתנו צעירים ובכל זאת הצמידו את הקידושין לנישואין!

תשובה: אני לא מבין בזה, אבל אח שלי אמר לי בשם הרבי מסלונים (הנוכחי) שהיה מקובל להתחתן בגילאים הרבה יותר מבוגרים ומה שאומרים שהיו מתחתנים מאד צעירים – זה היה חריג. הוא אמר לו – אצלנו בחסידות לא מתחתנים בגיל צעיר, כי כך היה כל הדורות, חריגים היו מתחתנים בגיל צעיר. רק מעל 18 היו מתחתנים. לפני זה – זה לא טוב.

כזה, לא בפנימיה, המעבר היה בפשטות מהבית של ההורים לבית שלך. המעבר החד שהיה פעם מההורים לבית שלך – זה מעבר לא קל. כדי לעשות את המעבר – היו מחליטים שהולכים לבנות את הבית הזה, ואז מתחילים לבנות אותו לאט לאט. לכן הקדושין היו הרבה זמן לפני הנישואין. אבל כשזה השתנה – גם אנשים התחילו לבנות את עצמם עצמאית בלי ההורים, וגם הזמן הזה הופך להיות מאד רגיש – כי אם היא אשת איש והיא חיה חיי רווקות – זה יותר רגיש מאשר פעם. ולכן אמרו שיצמצמו את זה, ואת ההכנות יעשו לפני כן.

לוח מודעות

עלון מעמקים זקוק לך!

רוצה להיות נציג של העלון בישיבה או בבית הכנסת הקרוב?
התחלנו להדפיס את העלון בבית דפוס, ולחלק אותו ברחבי הארץ.
עלות נקודת הפצה לחודש: 150 ש"ח. בוא היות שותף בהפצת
המעיינות חוצה!

צור איתנו קשר – 0585277247 (עתי תור).

מדי יום ראשון מתקיים שיעור בחסידות – התחלנו מאמר 'וצדיק
יסוד עולם' של מו"ר הרב יצחק גינזבורג שליט"א – בבית הרב יצחק
שפירא בשעה 21:30 בירושלים, רחוב הרב צבי יהודה 18, קומה 2
דירה 4.

בימי רביעי מתקיימים שיעורים בישיבת עוד יוסף חי ביצהר: 12:00
שיעור כללי במסכת כתובות; 15:15 שיעורים בספר התניא. מוזמנים
בשמחה!

לשמיעת שיעורים בקול הלשון 073-3718149.

לקבלת השיעורים השבועיים של הרב ניתן לפנות בדוא"ל אל

yosefperl@gmail.com.

למעוניינים נפתח פורום עיונים ודיונים בדברי הרב יצחק שפירא.

ניתן להירשם בדוא"ל ל-ataitor1@gmail.com.

ב"ה יצא לאור – 'זה השער – ביאור לשער היחוד והאמונה'. לרכישה צור

קשר – 058 5277247 (עתי תור).